

- 7: *Duch a svět* — kniha vyšla jako čís. 4 v Salónní bibliotéce (nakl. J. Otty) 1878;
- 9: *Přešly věky...* — z básně Pýthie (str. 50); *Však ty tóny...* — z básně Pýthie (str. 50); *Já viděl zase člověka stát v boji...* — z básně Poslední klas (str. 122);
- 10: *Ó přírodo, na tvoji hrudi...* — (str. 141 a další) stereotypní čtyřverší jako refrén; *Faust pochybuje, Kain se rouhá...* — z básně Gélium (str. 110); *René trpí* — R., hlavní postava stejnojmenné povídky franc. básníka Fr. R. Chateaubrianda (1768—1848), symbol melancholie a pesimismu; *Šimon z Cyreny* — helénistický žid, rodák z Cyreny v sev. Africe, ve dnech Ježíšova procesu snad přišel do Jeruzaléma a římstí vojáci ho přinutili nést Ježíšův kříž; *Ó, znám juž síly pramen...* — z básně Gélium (str. 110); *A v strachu...*, *Ó byt i vzpjal se člověk...* — z básně Na prahu ráje (str. 104—105);
- 11: *Hermann von Ling* (1820—1905), něm. básník; *Legenda světa* — Hugova sbírka epických básní *La légende des siècles* (1858, 1877 a 1883), známá u nás pod titulem *Legenda věků*; Nerudovy překlady z tohoto díla viz B* 1, str. 525 sl.; *Ahasver prostoru* — z přeložené básně *Vlasatice*; *Motivy helénské* — v knize titul zní *Helénské motivy*;
- 12: *Tvář Jiddášova* — v knize se jmenuje *Tvář Jidáše*; *Den mladý sluncem na svět zírá* — závěrečné verše z básně *Neznámým bohům* (str. 145);
- 13: *Gellert* — Christian Fürchtegott G. (1715—1759), něm. básník s moralistním zaměřením; *lapsus calami* — přepsání, přeřknutí, myšlenková chyba;
- 14: *Svatý Prokop* — *Legenda* o sv. Prokopu, poprvé vyšla tiskem r. 1878 v Lumíru (od 10. května, na sedm pokračování); *Poezie! Mluviš ze sna...* — z básně Pýthie;
- 16: *Slavnostní řeči dr. Karla Sladkovského* — vyšly r. 1878 nákl. spisovatelovým, tiskem dr. Edv. Grégra; „*V době smíření*“ — uprostřed let sedmdesátých vyvrcholil boj mezi staročechy a mladočechy o pasívní nebo aktivní opozici proti vídeňské vládě rozštěpením. Po smrti Fr. Palackého (26. května 1876), tvůrce programu pasívního odporu, došlo však k opětovnému sblížení obou buržoazních táborů a k revizi

* Označením B, MC, Lit., Div., Spol., Pod., OC, Umění odkazujeme na svazky *Básně*, *Menší cesty*, *Literatura*, *České divadlo*, *Česká společnost*, *Podobizny*, *Obrazy z ciziny*, *Výtvarné umění a hudba* ze Spisů Jana Nerudy.

- programu. V září 1878 vstoupili i staročesi do českého zemského sněmu a připojili se k poslancům mladočeským; *Vyšli jsme si na Říp* — výlet pražského Hlaholu a Sokola 27. dubna 1862; *na Kunětickou horu* — 27. července 1862 (viz MC, str. 402);
- 17: *Zasvěcení praporu... Hlaholu* — 14. července 1862; *na památné slavnosti borovské* — 19. srpna 1862; *oslava Hanky... v Hořiněvsi* — 7. září 1862; *oslava Rukopisu... v Králové Dvoře* — 28. září 1867 (viz Lit. II, str. 21); *Slavné položení základního kamena Národního divadla* — 16. května 1868;
- 18: *oslava Husa* — slavnost 500leté památky narození mistra Jana Husa v Husinci 6. září 1869; *oslava Komenského* — při odhalení pomníku J. Á. Komenského v Brandýse nad Orlicí 5. září 1865; *Hegner* — Ulrich H. (1759—1840), švýcarský něm. spisovatel a politik;
- 19: *Malice lidu* — zal. na jaře 1867; *Libuše* — (Malice zábavy a vědění) zal. r. 1872 jako spolek určený zejména ženám; *Belletristisches Ausland* — vycházel od r. 1843 ve Stuttgartě řízením Carl Spindlera (1796—1855) s podtitulem Kabinetsbibliothek der classischen Romane aller Nationen; *Laboulaye* — Edouard René Lafèbvre L. (1811—1883), franc. spisovatel a politik. V Matici lidu od něho vyšla r. 1868 *Paříž v Americe* (Paris en Amérique, 1863); *Verne* — viz Lit. II, str. 104; *výtečné romány Světlé* — *Kříž u potoka* (1868), *Vesnický román* (1869), *Zvonečková královna* (1872); *povídky Šmilovského* — *Kmotr Rozumec* (1872) a *Martin Oliva* (1874); *Ferdinand Schulz* (1835—1905) otiskl v *Květech* v l. 1865 a 1866 novely *Mladá žena* (na pět pokračování) a *Rok v Praze* (na sedm pokračování); v Matici lidu vydal poučné knížky: *Jiří z Poděbrad* (1868), *Josef Jungmann* (1873), *Čeští vystěhovalci* (1876) a v r. 1880 *Povídky*;
- 23: *Nedokončený obraz* — vyšel r. 1878 nákl. A. Mareše v Roudnici, kde tehdy Antal Stašek (1843—1931) působil jako advokátní koncipient; *Václav* vyšel (I. část) r. 1872 (nákl. dr. Grégra a Dattla) a byl věnován „Janu Nerudovi, spolubojovníku v českých Thermopylách“; o Antalu Staškovi viz též str. 343;
- 26: *Lamartine* — Alphonse Marie Louis L. (1790—1860), franc. básník a myslitel; jeho *Historii girondinů* přel. Václav Vojáček a vydal (v 8 dílech) 1851—1852 nákl. Jar. Pospíšila;
- 27: *Patnáctiletý kapitán* — Neruda tímto článkem o novém románu Vernově (*Un capitaine de quinze ans*, 1878) pokračuje v záměrné propagaci četby Vernových spisů. Zahájil ji v NL 15. října 1874 a pod čarou jí věnoval řadu svých článků a zároveň řadu přeložených ukázek z jednotlivých Vernových děl, jak postupně vycházely v českém překladu (viz Lit. II, str. 104 sl.). První překlad Patnáctiletého kapitána do češtiny „pro mládež a dospělé vzdělal“ P. J. Šulc (Bibliotéka zábavných spisů, čís. 36, nákl. F. Kytky v Praze 1880). Úplný překlad pořídil Gustav Janda a vydal ve 2 dílech r. 1884 (nákl. Al. R. Lauermanna v Praze ve Výboru románů Jul. Verna sv. 7); *Dva sirotci* — *Obraz ze života* od Adolpha Philippa d'Ennery

- (1811—1899) a Eugène Cormony (nar. 1811). V Paříži poprvé dávano 5. června 1875. Pro česká ochotnická divadla upravila a tiskem vydala Eliška Pešková (1833—1895) r. 1877 nákl. Mikuláše a Knappa v Karlíně (ve sbírce Divadelní ochotník, sv. 144);
- 28: *Kurýr lyonský* — drama o 3 jedn. Napsali Emil Moreau (1852—1922), Paul Siraudin (1813—1883) a Alfred Ch. Delacoure (1815—1885). Do češtiny přel. Jan B. Kühnl (1848—1904), který psal, překládal a upravoval kusy hlavně pro Prozatímní divadlo. Celkem tak zpracoval na 450 divadelních kusů; viz též Div. V;
- 29: *Sue ho ve Věčném židu předešel* — Eugène S. (1804—1859), plodný franc. spisovatel, proslul dobrodružnými romány. Jeho desítisvazkový román *Juif errant* (z r. 1845) vyšel v čes. překladu Václ. Bambase jako *Věčný žid* r. 1850 a v druhém vyd. 1864;
- 33: *nejbližší nám krvi jsou zas zabrání vlastním politickým bojem* — týká se revolučního boje balkánských Slovanů, zejména v Bosně a Hercegovině, proti nadvládě turecké, jenž byl dočasně ukončen tzv. berlínským kongresem šesti evropských velmocí a Turecka v létě 1878;
- 34: *jiným dílům jeho byl pisatel... již jinde práv* — Neruda psal o Vrchlického sbírce *Z hlubin* r. 1875 a r. 1876 o Epických básních (viz Lit. II, str. 162—168 a 226—227); o sbírce *Duch a svět* viz str. 7; „*nic lidského nepovažuje sobě za cizí*“ — překlad lat. úsloví *Homo sum: humani nihil a me alienum puto* (P. Terentius, *Heautontimorumenos* 3, 1, 94);
- 35: *v letošním Lumíru* — Lumír VI, 1878, str. 193 sl.; *Duch a svět* — viz str. 7—15;
- 36: *před svou zdřívou Colonnou* — Vittoria C. vyšla r. 1877 v Lumíru (V, 1 sl.);
- 37: *Máchovo „Marné volání“* — motto *Dalekát cesta má! Marné volání! k Máji a k Cikánům; „ex ungue“* — ... leonem, po drápu (poznáš) lva;
- 38: *breughelovský* — ve stylu nizozemských malířů Breughelů (z rozmezí 16. a 17. stol.);
- 40: *Samuel Butler* (1835—1902), angl. spisovatel, protidarwinistický filosof, vnuk angl. satirika téhož jména. Jeho román *Erewhon*, or *Over the Range* (1872), líčící příběh cesty do imaginární země, dosáhl světového ohlasu; *Swift* — Jonathan S. (1667—1745), angl. satirik, autor *Gulliverových cest*;
- 42: *vinklář* — pokoutník;
- 49: *praktičká, praskromná básnička* — v čele 16. čís. Lumíru (10. června 1879) vyšla Nerudova Česká balada, ne však jako otisk sazby, ale jako faksimile Nerudova rukopisu (viz B II, str. 70); *Václav Zelený* (1825—1875), lit. historik a politik, působil jako profesor na Akad. gymnasiu, kde Neruda od r. 1850 studoval; *první samostatně vydané básně* — *Hřbitovní kvítí*, vyšlo v prosinci 1857 tiskem Karla Bellmanna; *Mikovec* — Ferdinand Břetislav M. (1826—1862), zakla-

- datel Lumíru (od 6. února 1851); Nerudovy vzpomínky na Mikovce viz str. 242—247; *první verše* — báseň Oběšenec v Lumíru 25. května 1854 pod pseudonymem Janko Hovora;
- 51: *Livius* — Titus L. (59 před n. l.—17 n. l.), římský historik, autor dějepisného díla *Ab urbe condita libri*;
- 52: „*chleba — soli neokusil...*“ — obměněné, ale nedoložené zakončení, typické pro ruskou národní pohádku; *Abrahamova Sára* — žena A., teprve v devadesáti letech porodila Izáka a tak se stala matkou syna „zaslíbení“ (Genesis, první kniha Mojžíšova);
- 53: *Siegfried Kapper*, nar. 1821 v Praze na Smíchově, zemřel 7. června 1879 v Pise; *Ondřej Orcagna* — Andrea di Cione, zvaný Arcagnolo (1329—1376), ital. malíř; freska *Il triomfo della Morte* (Triumf smrti) byla mu připisována neprávem; *Za zemřelým v cizině* — *Zpěvy lidu srbského II* (Poezie světová, sv. 11, 1874, str. 171);
- 54: *Přímořské povídky* — spr. Pohádky přímořské; vyšly r. 1873 tiskem a nákl. dr. Ed. Grégra; *Lazar, der Serbencar* — kniha se jmenovala *Fürst Lazar. Epische Dichtung nach serbischen Sagen...*, Leipzig 1851; *některé české částky Lazara* — v Lumíru 26. března 1874 (II, 145—147) s poznámkou pod čarou, že „báseň celá vyjde nákladem knihkupectví dr. Grégra a Ferd. Dattla“. České zpracování však souborně nevyšlo;
- 55: *Grün* — Anastasius G., vl. jm. Anton hr. Auersperg (1806—1876), něm. básník; *Beck* — Karl B., německo-rakouský lyrik (nar. 1817 v Baji v Uhrách, † 1879). L. Quis ve svém vydání Nerudových Spisů neprávem jméno Beck nahradil jménem Petöfiho; *Bach* — Friedrich B. (1817—1868), rodák z Hradce Králové; sbírka *Die Sensitiven* vyšla v Lipsku 1839; dvě české básně otiskl v *Květech* 1843, 29; *Hartmann* — Moritz H. (1821—1872), něm. básník, rodák z Dušník u Příbramě; *Meißner* — Alfred M. (1822—1885); jeho něm. báseň *Žizka* vyšla r. 1846 v Lipsku; *Frankl* — Ludwig August F. (1810 až 1894), nar. v Chrasti u Chrudimě; *Böhmische Elegien* — cyklus básní ze sbírky *Kelch und Schwert* (Kalich a meč); *Slavische Melodien* — vyšly r. 1844 v Lipsku nákl. W. Einhorna; *České listy* — vyšly r. 1846 nákl. Calveho v Praze; *Zpěvy lidu srbského* — 1. sv. vyšel r. 1872 a 2. sv. r. 1874. Poezie světová vycházela nákl. dr. Ed. Grégra a redaktorem sbírky byl také Neruda; *Gusle* — vyšly r. 1875 nákl. J. Otty;
- 56: „*Jak stromy nade mnou zašuměly...*“ — citát z básně *Návrat k Vlasti* (*České listy*, str. 14 a 15); *věnovaných souvěrcům židům* — dedikace zní: *Synům kmene mého* (str. 5); snahu o splynutí židů s českým národem, jak ji Kapper vyjádřil v této sbírce, tehdy ostře odmítl K. Havlíček v *České včele* 1846, str. 355 sl.; *Ben oni* — zlomky této ještě neukončené básně otištěny na str. 19—30;
- 58: *Ludvíku Franklovi* — v básni psané v Chrasti, rodišti Franklově, 1845 a opatřené vysvětlující poznámkou, již Neruda cituje;
- 60: *Cartouche* — Louis Dominique Bourguignon C. (1693—1721),

- franc. lupič; *Schinderhannes* — Johannes Bückler, zvaný Sch. (1779—1803), něm. lupič; *Petrovský* — jméno pohádkového loupežníka; vyskytuje se od 17. století;
- 61: *Tschabuschnig* — Adolf ryt. Tsch. (1809—1877), rak. státník a spisovatel; *Scheibe* — Theodor Sch. (nar. 1820), rakousko-něm. spisovatel senzačních a veselých románů; *řepským jeptiškám* — v Řepeč (okr. Praha-západ) byl klášter milosrdných sester Karla Boromejského a ženská trestnice;
- 62: *Ivanhoe* — vyšel r. 1821, do češ. přel. r. 1865 František Šír (1796 až 1867);
- 63: „*Jízdy za milou*“ — např. podle vzoru básně Fr. Lad. Čelakovského *Jízda k milé v Ohlasu písní českých* (1839);
- 64: *Jan Bohumil Ceyp z Peclínovce* (1835 — 22. VIII. 1879), lékař psychiatr a básník, přítel a osobní lékař Nerudův. Po vydání *Zvuků večerních* uveřejňoval ještě další básně v *Zlatých klasech*, *Lumíru*, *Poutníku od Otavy*, ve *Světozoru*. Od r. 1866 pracoval v ústavu choromyslných v Praze, kde se nakonec stal primářem. Nerudovi byl poradcem při tvorbě některých patologických typů (v *Arabeskách* a *Figurkách Povídek malostranských*) nebo při jeho hodnocení cizí psychiatrické literatury, například: *Kterýže národ je duševně chorý*, *Spol. III*, str. 255—262, nebo: *Francouzové jsou na mysli pomateni*, *Lit. II*, str. 69—72; *tak to stálo v novinách* — například v *Pokroku* 24. srpna 1879 a v *Pražském deníku*;
- 65: *Mickiewiczova slova* — z básně Konrad Wallenrod IV (*Uczta*);
- 66: *Slepá pěvkyně* — na str. 15—17;
- 67: *zavládla stranická zpustlost* — narážka na politické rozbroje mezi staročechy a mladočechy v sedmdesátých letech; *když zase svidí nové ráno* — obrat čes. politiky na sklonku sedmdesátých let a rozmach kulturního úsilí vrcholící dokončením stavby Nár. divadla; viz *Spol. IV*;
- 69: *z jeho proslaveného Cimbálu* — Cimbál a husle, 1876 (viz *Lit. II*, str. 212—219, 270—271); *Štasten, kdo v jitru poznání* — na str. 86; *Bylo to v jaře podvečer...* — na str. 7;
- 70: *Štěstí! Co je štěstí?...* — na str. 32; *Bystřiny kvapí poskokem...* — na str. 24;
- 73: *Jiskry na moři* — sbírka vyšla nákl. knihtiskárny Militký a Novák; *Básně, vydané na počátku roku 1875* — viz *Lit. II*, str. 168—173;
- 74: *vždyť někdo musí žít...* — na str. 16; *v té krásné romanci na str. 97* — Starý kantor;
- 75: *Vidím tě ve bdění, vidím tě v spaní* — moto k II. oddílu knihy *Jiskry na moři* (str. 29); *Vlast* — Neruda pod tímto názvem má na mysli celý III. oddíl knihy;
- 78: *Pět set miliónů begumy* — *Les cinq cents millions de la Bégume* (1879). Česky vyšlo v překladu J. Entlichera pod titulem *Ocelové město*;
- 79: *plán Richardsonův* — míněn snad Henry Hobson R. (1838—1886),

- americký architekt a proslulý urbanista; *paramythie* — druh básnické formy, jež se látkově připíná k jiným útvarům;
- 81: *Čiňanovo utrpení v Číně* — pod titulem *Čiňanovy nehody v Číně* přel. J. T-ý (nákl. Rathouského v Rychnově n. Kn. 1888);
- 86: *Eklogy a písně* — viz str. 1;
- 87: *Berta Mühlsteinová* (1847—1887);
- 89: *Irma Geisslova* (1855—1914) — viz Pod. III, str. 32;
- 90: *Jaroslav Vrchlický* — viz str. 7; *mýt Sisyfův* — v starořeckém bájesloví zchytralý král korintský Sisyfos, který dovedl přelstít i Smrt, byl v podsvětí potrestán tím, že musel bezúčelně válet balvan do vrchu, odkud se balvan zase svalil dolů;
- 92: *Josefa V. Friče Sebrané spisy* — Frič se po dvacetileté nedobrovolné emigraci 22. října 1879 nadobro vrátil do vlasti. Jeho dlouholetá odloučenost, ale zejména také jeho časté zvraty v politické taktice způsobily, že přátelské vztahy některých osobností k němu doma ochably, zhostejněly. Také zájem širší čtenářské obce o jeho literární činnost vychladl. Přesto se Frič po svém návratu s obvyklou energií a vytrvalostí pustil do vydávání svých Sebraných spisů, a to vlastním nákladem (tiskem a v komisi J. Ottý). Ještě r. 1879 vyšel sv. 1 (truchlohra *Svatopluk a Rostislav*) a sv. 2 (Povídky a fantazie I) a r. 1880 vyšly sv. 3 (Různé básně I) a sv. 4 (Povídky a fantazie II). K vydání dalších svazků však již nedošlo pro nedostatek předplatitelů. Neruda, třebaže se v minulých letech Fričovi vzdálil pro jeho politický postup, napsal do NL tuto doporučující glosu, zatímco jiné, literární časopisy Fričův podnik ignorovaly; *byl dáván před 21 lety* — 29. listopadu 1857 ve Stavovském divadle; *Ač při dramatu neklade se obyčejem váha na tendence* — Nerudova reakce na Fričovu větu z jeho „Přípisku“ k této truchlohře: „přiznám se — — co rozhodný přívrženec tendenční poezie...“ (str. 144);
- 94: *Mně je to naprosto lhostejno...* — Celý tento fejeton se vztahuje k veršovanému cyklu *České pohádky o hloupém Honzovi*, jež anonymně otiskovaly *Humoristické listy* vždy na začátku měsíce po celý rok 1880; ilustroval je Karel Krejčík (1857—1901). Teprve na konci ročníku v 50. čísle v *Listárně* byl uveden autor cyklu Ladislav Quis (1846—1913). Knižně vyšly v pěkné úpravě na konci téhož roku jako novoročenka (viz též Dop. I, str. 605);
- 95: „*o srbském králi*“ — *Der Wendenkönig*, této postavě z lužické mytologie věnoval velkou pozornost ve své sbírce *Wendische Sagen, Märchen und abergläubige Gebrauche* dr. Edm. *Veckenstedt* (Graz, Verlag von Leuschner & Lubensky, 1880), stejně jako „hloupému Honzovi“ (*Der dumme Hans*); *Dahak* — v staroperské mytologii jméno báječného draka; *Pelops* — syn Tantalův, jež podle starořecké báje předložil otec bohům za pokrm, ale bohové Pelopsovo tělo zase oživil; *Romulus* — podle starolatinšské mytologie zakladatel Říma; *Tullus* — T. Hostilius, podle pověsti římský král, který vydobyl Římu prvenství mezi italskými městy; *Siegfried* — hrdina staroněm.

- básní, který zabil draka a sám byl nezranitelný; *Artus* — (Artuš, Artur), bájný král Britů ze 6. stol., který porazil Sasy a obnovil v Anglii křesťanství;
- 96: *Eurysthenes* — podle řecké báje, ač tělesně slabý, převzal úskokem své matky Héry vládu v Argolidě a tělesně zdatný Herakles musel za něho konat těžké práce;
- 97: *erymanthský kanec* — tj. vepř, jež Herakles chytil živého a přivedl k Eurystheovi; *stymfaličtí ptáci* — ptáci z jezera Stymfalis, kteří měli kovové zobáky, drápy a křídla a péra mohli vysílat jako šípy; *hydra lernajská* — had o stu hlavách, kterého se Heraklovi podařilo zdotat; *Geryon* — obr s třemi těly, hlavami a perutěmi; *jablka Hesperidek* — podle řecké mytologie nymfy Hesperidky střežly zlatá jablka, symboly lásky a plodnosti;
- 98: *Od časů bratří Nejedlých* — Vojtěch N. (1772—1844), děkan v Žebráce, autor epických básní, např. Přemysl Otakar v Prusích (1835), Karel IV. (1835), Vratislav (1836), Václav (1837), a jeho bratr Jan N. (1776—1834), právník, autor kratších básní epických a překladatel, např. Homéra, Gessnera aj.
- 104: *grenier au bois* — dřevník; *galetas* — podkrovní světnice; *toiture* — střecha, krov; *gouttière* — žlab na střeše; *k Primasům* — do pivovaru na Václavském nám. (roh ul. Štěpánské) v Praze 2;
- 106: *do Václavských lázní* — ve Václavské ul. (v Praze 2) pod Karlovým nám.;
- 108: *Pavel Rákos* — snad jen fiktivní jméno, jehož Neruda použil např. v rébuse Humoristických listů 19. července 1862 (str. 352): *Rákos*, a rozluštěné 26. července 1862 (str. 360): *Neruda* (Rákos není ruda) (viz Život J. Nerudy III, str. 278); *k Švertáskovi* — do vinárny v Praze 1 v ul. Martinské; *k Meningrovi* — do obchodu zbožím koloniálním, vínem a lahůdkami Friedricha M. v Praze 1, Železná ul. č. 1;
- 109: *Národ sobě* — pod tímto heslem konány byly od let šedesátých peněžité sbírky na stavbu Národního divadla v Praze. Po prvním nadšení však zájem o ně ochaboval, zejména pak v letech sedmdesátých, když došlo v české společnosti k roztržce na dvě politické strany, na frakci mladočeskou a staročeskou, zdálo se, že pro nedostatek finančních prostředků nebude lze stavbu divadla v dohledné době dokončit. Teprve r. 1877 se oba politické tábory dohodly a společným úsilím se snažily získat potřebnou sumu. K oživení zájmu veřejnosti směřoval i návrh Umělecké besedy z r. 1880 na vydání pamětního listu *Národ sobě*. Vzorem tu byl příklad z Francie, kde francouzští žurnalisté v prosinci 1879 pod titulem *Paris—Murcie* vydali list ve prospěch obyvatel španělského města Murcie, jež bylo postiženo velkou povodní. Tato propagační publikace se pak stala vzorem řadě jiných příležitostných publikací a také pamětnímu listu *Národ sobě*, jenž byl vydán péčí a nákladem Umělecké besedy ve prospěch Národního divadla. Sborník redigovali Otakar Hostinský, Jan Kou-

- la, Jos. V. Myslbek, Jan Neruda, Soběslav Pinkas a František Ženíšek. Autoři přispěli svými pracemi bez honoráře, papír dodaly zdarma některé papírny a tisk zdarma opatřily některé české knihtiskárny; *tirailleuři* — harcovníci; *o založení... české university* — snaha osamostatnit českou universitu od německé se politicky projevovala již od let čtyřicátých, ale uskutečnila se až říšským zákonem z 28. února 1882. V r. 1882/83 zahájily činnost fakulta právnická a filosofická, 1883/84 fakulta lékařská;
- 110: *Soběslav Pinkas* (1827—1901); *Fr. Ženíšek* (1849—1916); *Bohuslav Schnirch* (1845—1901);
- 111: *Tulka* — Josef T. (1846—1882); *Adolf Liebscher* (1857—1919); *Bedřich Wachsmann* (1820—1897); *Staroměstská věž* — báseň od Nerudy, ale otištěna pod pseudonymem Josef Vorel (viz B II, str. 215); *Elze* — Friedrich Karl E. (1821—1889), něm. anglista, autor např. sbírky *Engl. Liederschatz*; *Vajanský* — Hurban Vajanský *Svetozar* (1847—1916); *nestor Jablonský* — Boleslav J. (1813 až 27. února 1881); viz též vysv. k str. 138; *Jahn* — Jiljí Vratislav J. (1838—1902), spisovatel a chemik; *Starý plastenec* — patrně Josef L. Turnovský (1837—1901), herec, spisovatel a žurnalista. Ve sbírce *Divadelní ochotník* (vycházela od r. 1861) a v *Divadelní bibliotéce* (vych. od r. 1864) uveřejnil na 40 svých překladů divadelních her. Na konci života vydal *Paměti starého vlastence* (1900);
- 112: *Roj epigramů* — obsáhl 45 epigramů od 30 autorů; *tisková chyba* — epigram Fr. K. Drahoňovského (1812—1881) připsán Em. Zünglovi (1840—1895); *Různé myšlenky* — rubriku zahajoval příspěvek Fr. Lad. Riegra, pak následovali Jul. Grégr, L. Hajniš, Jos. Fořt, Jos. Holeček, Třebízský, Arbes, Jamot, F. A. Šubrt, V. Vlček, Tyrš, Goll, Hostinský, Jirásek aj.; *Arbes s kresbou divadelní* — Jakub A. (1851—1916) otiskl divadelní „idylku“ *V zákulisí*; *Herites... Jirásek* — František H. (1851—1929) otiskl úryvek *Z mého herbáře* (Campanula, Zvonek, zvonky, zvony) a Alois Jirásek povídku *Mudrcové*; *podpis Sladkovského* — Karel S. zemřel 4. března 1880, sborník vyšel v květnu t. r.;
- 113: *Bendl* — Karel B. (1838—1897); *Rozkošný* — Richard Josef R. (1883 až 1913); *Šebor* — Karel Š. (1843—1903); *Blodek* — Vilém B. (1834 až 1874); *František Škroup* (1801—1862); *Akademie svatojanská* — pořádal ji Spolek českých žurnalistů 16. května v Novém českém divadle s řadou symfonických skladeb od Fibicha, Smetany, Bendla a Dvořáka. Na závěr předvedeny živé obrazy k básnickým skladbám V. Háška, jež uspořádal Fr. Kolár s hudbou J. R. Rozkošného a s básní Ad. Heyduka; *Schůze českých přírodozpytců* — ve dnech 15.—17. května konán v Praze II. sjezd čes. lékařů a přírodozpytců. Předsedou sjezdu byl aklamací zvolen významný čes. chirurg prof. Eduard Albert (1841—1900) z Innsbrucku; *otázky časové* — šlo o manifestační projev vyspělosti čes. lékařů a přírodních vědců před zřízením samostatné čes. university (viz pozn. k str. 109);

- 115: *Billroth* — Christian Albert Th. B. (1829—1894), vídeňský chirurg; *Petersen* — Christian Ferd. P. (nar. 1845), něm. chirurg;
- 116: *Weil ein Vers...* — ježto se ti podařil verš ve vzdělané řeči, která za tebe básní a myslí;
- 117: *Na hrob Havlasův* — Bohumil H. (1852—1878), spisovatel a novinář. Když r. 1877 vypukla válka rusko-turecká, H. vstoupil jako dobrovolník do ruské armády a 25. listopadu 1878 zemřel v Alexandropoli na Kavkaze a tam byl pohřben;
- 118: *Když jsme před osmi lety... vzkřísili Lumír* — nový Lumír začal vycházet r. 1873 pod redakcí Hálek a Nerudy do č. 27, pak převzali redakci Sv. Čech, Jar. Goll, J. V. Sládek a S. B. Heller. Starý Lumír vycházel od r. 1851 do r. 1862 pod redakcí F. B. Mikovce, r. 1862 v redakci Hálkově; r. 1865 vyšel Lumír v redakci Em. Petříka a Edv. J. Valečky a r. 1866 za redakce Jar. Martince (Jos. Martina), pak zanikl;
- 119: *syn Izaiův* — David, král izraelský (v l. 1013—973 před n. l.), původce náboženské lyriky izraelské; *Du liesest in ihr...* — čteš v ní, co jsi sám do ní vepsal;
- 120: *Rückert* — Friedrich R. (1788—1866), něm. básník;
- 121: *Je Dušiček* — názvy časopisů a novin, dnes často již těžko dostupných, ba nezvěstných, čerpal Neruda patrně z archívu Spolku českých žurnalistů, založeného r. 1877, jehož byl spoluzakladatelem a tehdy právě i předsedou (1879—1881). Kromě toho roku 1877 uspořádala Typografická beseda v Praze Světovou výstavu časopisů a rukopisů, na níž se shromáždilo na tisíce časopiseckých titulů, domácích i zahraničních. Neruda se tehdy pilně zúčastnil sběru těchto výstavních dokumentů (viz Lit. II, str. 263—269). Materiál takto sebraný byl pak uložen např. v archívu Náprstkova muzea (nyní v lit. archívu Památníku národního písemnictví v Praze); *pisatel těchto řádků byl...* *odmrštěn* — Neruda chtěl od 1. ledna 1860 vydávat *Obrazy života* dvakrát měsíčně, a to tiskem a nákladem Ant. Augusty v Litomyšli. Žádost Augustova o udělení koncese byla však ministerstvem zamítnuta; *Posel z Prahy* — „Spis užitečný zábavně-poučný pro město i ves“ vycházel od r. 1857 zprvu desetkrát ročně za redakce a později i nákladem Vojtěcha Běláka (pseud. Františka Šimáčka, 1834—1885). Všiml si hlavně praktických otázek hospodářských, školských, jazykových a dělnických. Později deník s titulem *České noviny*. Zanikl r. 1883; *Pražské noviny* — zanikly 30. června 1864, jejich pokračováním se stal od 16. června 1866 *Pražský deník*; *italská válka* — r. 1859 zjara vypukla válka mezi Rakouskem, které dosud drželo severní oblasti italské, a Sardínií, která vedla boj za svobodu celé Itálie. Porážka Rakouska u Magenty a Solferina přispěla k pádu Bachovy vlády; *Čas* — vycházel od 2. října 1860 za redakce dr. Al. Krásy; v jeho redakci byl i Neruda, avšak již r. 1862 přešel do nově založeného deníku *Hlas*; *Národní listy* — vycházely od 1. ledna 1861; *Obecné listy* — začaly vycházet 5. dubna 1861, zanikly koncem

r. 1862. Ignác Leopold Kober (1825—1866) byl i nakladatelem, i redaktorem; *Pozor Štulcův* — vycházel třikrát týdně od 5. dubna 1861, později jako večerník, za redakce Václava Štulce (1814—1887), básníka, od r. 1860 kanovníka na Vyšehradě; zanikl 24. prosince 1861; *Humoristické listy* — vycházely od 3. února 1858, od 24. června 1861 se staly i listem politickým; *Bedřicha Mosera Brejle* — vycházely od 19. února 1849, ale týž rok zastaveny; znovu povoleny 20. října 1861. O Bedřichu Moserovi (1820—1864), jenž zemřel na souchotiny, viz Lit. I, str. 406—408;

122: *Hlas* — vycházel od 1. ledna 1862; *Chocholoušek* — viz nekrolog Nerudův v Lit. I, str. 415, 418; *Kořínek* — František Bronislav K. (1831—1874) působil do r. 1867 v Záhřebě jako středoškolský profesor a dopisoval odtud do českých listů. Zbaven profesury vstoupil do redakce Národních listů; *Vincenc Vávra* (1824—6. srpna 1877); *letos Sladkovský* — Karel S. zemřel 4. března 1880; *nevolné přeměny* — tiskový zákon z března 1863 dával zeměpanským úřadům právo přísně zakročovat proti politicky nespolehlivému tisku, popřípadě listy zastavovat. Opoziční vydavatelé přistupovali k změnám názvů časopisů, takže například místo zastavených Národních listů vycházely od 1. května do 31. července 1867 jako suplující orgán Národní noviny a od 1. listopadu 1868 do 31. července 1869 *Naše listy*; *kauce* — podle tiskového zákona ze dne 17. prosince 1862 byl vydavatel novin povinen složit jistotu, aby z ní stát mohl hradit všechny peněžité pokuty a náklady za případné trestní řízení; u *Sv. Václava* — ve Svatováclavské věznici v Praze na Novém Městě ve Václavské ulici;

123: *Boleslavan* — „Časopis naučný a zábavný“, vycházel týdně v Mladé Boleslavi od 5. října 1865. Zanikl koncem r. 1867; *Zvon* — vycházel v Písku dvakrát měsíčně od 16. ledna 1864 do 19. června 1864 (nakladatel a vydavatel J. F. Hase); *zazvonil Zvon* — za redakce Vratislava Kazimíra Šembery vyšlo ve Vídni 1. čís. 31. října 1868, ale bylo konfiskováno. 2. čís. vyšlo 5. listopadu, ale také konfiskováno. Tím časopis zanikl. Měl být náhradou za časopis téhož jména v Praze, ale nepovolený; *Zvon vídeňský* — Vídeňský zvon vycházel od 12. března 1878 do 29. června 1879; *Hlas v Praze* (za redakce *†* Rob. Nápravníka a *†* Willsdorfa) — *Hlas* jako týdeník vycházel od 26. června 1865 do polovice dubna 1867 za redakce Roberta Nápravníka (1840—28. února 1877); za redakce Bern. Willsdorfa od 2. do 28. července 1868 (o Nápravníkovi viz Lit. II, str. 353—355); *Obrana* — vycházela od 1. prosince 1868 v Pešti, od 2. září 1869 v Praze, dvakrát měsíčně; zanikla 18. prosince 1871 (Vilém Erben zemřel 1889); *nynější Čech* — politický týdeník, pak deník katolický, vycházel od 22. dubna 1869 (od 30. prosince 1870 denně); *sešitový Čech* — vycházel dvakrát měsíčně od 5. září 1864, zanikl 20. dubna 1865; *Emanuel Vávra* (1839—1891), bratr Vincence Vávry-Haštalského; *Národ* — vycházel nákl. I. L. Kobra jako deník od 15. prosince 1863, zanikl 15. května 1866. Jeho redaktor Vilém Kienberger (1843 až

1879) proslul jako odpůrce mladých českých básníků, zejména Nerudy. Později působil na Moravě, překládal z jihoslovanské poezie a nakonec převzal po Fričovi redakci Agramer Zeitung v Záhřebě; *Zlatá Praha* — vycházela od 1. ledna 1864 dvakrát měsíčně za redakce Vítězslava Háška, pak Boh. Jandy. Zanikla 1. června 1865. Hášek zemřel 8. října 1874; *Pražský deník* — počal vycházet 16. června 1866; *Svobodná obec* — list tohoto znění nezjištěn. Redaktor Vilém Foustka (1836—1880) redigoval např. časopis Jistota (1876 až 1877) a v Brně Zábavné večery (1864—1866); *Svoboda* — vycházela dvakrát měsíčně od 15. ledna 1867 za redakce Jos. Baráka (1833 až 1883), později za redakce Alfonse Štastného (1831—1913); *Kukátko* — Barák záměrně řadil do této rubriky zprávy často úřední, zaznamenávající pouhá fakta, ale v takovém pořadí, aby zdůraznil rozpor-nost současného života politického, hospodářského i společenského, jak se v oficiálním zpravodajství líčí a jaký ve skutečnosti je; *Světobzor* — vycházel jako týdeník od 13. července 1867, zprvu za redakce Emanuela Tonnera (1829—1900); *Pravda* — vycházela od 12. července 1867 místo dočasně zastavené Barákovy Svobody. Redigoval mistr krejčovský Fr. Škorpil. Zanikla 25. září 1867; *Noviny občanské* — vlastně Občanské noviny, vycházely místo zabavené Barákovy Svobody dvakrát měsíčně od 22. dubna 1867 nákl. Mikuláše a Knappa. Zanikly 25. září 1867; *Pokrok národní* — správně Národní pokrok, vycházel denně místo zaniklého listu Národ od 19. prosince 1867. Majitel J. S. Skrejšovský, red. Aug. Tonner (nar. 1823); *Pokrok* — staročeský deník, vycházel od 25. dubna 1869 místo zaniklé Koruny, která vycházela denně v Chrudimi od 1. listopadu 1868 do 20. dubna 1869. Zprvu redigoval Emil Hraba; *Posel z Prahy* — vycházel třikrát týdně od 16. června 1869, od 13. července 1879 pod titulem České noviny; *letopis Hlasy politické* — spr. Politické hlasy z Čech. Letopisy vydávané od kruhu politických spisovatelův. Vycházely od 30. května 1869 v neurčitých lhůtách. Byl to sborník publicistických a vědeckých studií o státním a mezinárodním právu se silnou tendencí rakouskou; *Vlčkova Osvěta* — měsíčník Osvěta (od 25. března 1871) založil a vydával Václav Vlček (1839—1908) jako list „pro rozhled v umění, vědě a politice“;

124: *Občan* — vycházel dvakrát týdně od 25. listopadu 1868. Redaktorem a vydavatelem byl Ant. Henčl. Zanikl 15. června 1869. Místo něho pak vycházel Posel z Prahy (třikrát týdně); *Slovan* — „Časopis sociálně politický“, vycházel dvakrát měsíčně od 11. září 1869. Majitelem byl dr. Fr. L. Chleborád (1839—1911). V redakci se vystřídali např. také Karel Sabina, J. L. Turnovský aj. Zanikl r. 1876; *Vlastenec* — časopis s tímto titulem dnes neznámý; *Brousek* — politický deník prostonárodní, vycházel od 13. září 1874. Majitel J. S. Skrejšovský; *Český lev* — „Pražské noviny předměstské“, vycházely od dubna 1873 a zanikly 3. července 1876; majitel a redaktor Frant. Srbenský; *Vyšehrad* — „Pražské noviny předměstské“, vycházely od července

1874 a zanikly v únoru 1875. Red. Mat. Jan Balák; *Slovanský obzor* — čtrnáctideník pro slovanské záležitosti, vycházel od února 1873 v Praze a zanikl v lednu 1874; *Slovanský svět* — Česko-rusko-německý čtrnáctideník, vydával v Praze od 1. ledna 1872 ruský Čech dr. Vincenc A. Günther-Prelučev (nar. 1844 v Přelouči); zanikl v prosinci 1872; *Vlast* — Českomoravský vojenský týdeník, vycházel od srpna 1871 do září 1873, vydavatel a redaktor Eduard Rüffer (1835—1878); *Žižka* — Českomoravský vojenský týdeník, vycházel od února 1870 do září 1871; *Pražské listy* — pondělník, začaly vycházet 4. října 1880 za redakce Gotharda Beitla, ale týmž číslem zanikly; *Pražské noviny* — pondělník, zanikly opět prvním číslem z 11. října 1880. Red. Frant. Jos. Petříček; *Vilímkovy Humory* — Humoristické listy, jež od 5. února 1858 vydával Jos. R. Vilímek a jejichž stálým spolupracovníkem byl i Neruda; *Brejle* — viz pozn. k str. 121; *Bič* — náhradní časopis za dočasně zastavené Humoristické listy v roce 1864 za redakce Eduarda Justa (1836—1879); *Blesk* — stejně jako předcházející Bič střídavě vycházel za dočasně zastavené Humoristické listy v roce 1864. Redaktorem byl Jos. Raimund Novotný (1830 až 1878); *Brejle politické* — vycházely od ledna 1864 jako pokračování Mosrových Brejlí (viz pozn. k str. 121) za redakce Václava Ant. Crhy (1836—1905); *Šotek* — vycházel od 1. dubna 1863 nákl. a za vedení B. Mosra, od prosince 1863 za vedení V. A. Crhy. Zanikl v únoru 1864 úmrtím B. Mosra; *Listky veselé* — správně Veselé listy, od listopadu 1866 vycházely v Brně, od počátku 1868 v Praze; v Brně je redigoval František Vymazal (1841—1917) a pak Jan Krbek; v Praze vycházely u dr. Frant. Skrejšovského; *Dělník* — čtrnáctideník založený dr. Fr. L. Chleborádem (1839—1911), později mezi přispívateli byl také Jos. Boleslav Pecka-Strahovský (1849—1897). Vycházel od 1. prosince 1867 do prosince 1871; *Dělník český* — správně Český dělník. Vycházel od května 1869 jako čtrnáctideník místo zastaveného časopisu Oul, orgánu družstva dělníků pražských, karlínských a smíchovských. Zanikl v září 1869; *Dělnické noviny* — vycházely od července 1870 jako čtrnáctideník. Později majetek katol. dělnického družstva. Zanikly v dubnu 1875; *Listy dělnické* — spr. Dělnické listy; vycházely od ledna 1872 dvakrát měsíčně; založil je Josef Barák, později se staly orgánem sociálně demokratického dělnictva. Zanikly v únoru 1876 (srov. Lit. II, str. 130—134); *Volnost* — list radikální; vycházela jako čtrnáctideník od března 1877; v březnu 1878 splynula s časopisem Pravda; *Budoucnost* — sociálně politický časopis pro pracující lid; vznikla 1. října 1874 odštěpením od Dělnických listů; redaktori Lad. Zápotocký (1852—1916), J. B. Pecka (1849 až 1897) aj. Zanikla v lednu 1882; *Pravda* — orgán sociálních radikálů českoslovanských; vycházela od března 1876; v redakci se vystřídali např. Jos. Bol. Pecka, Lad. Zápotocký aj. Zanikla r. 1880; *Právo* — politický list, vycházelo dvakrát měsíčně od poč. listopadu 1878. V redakci se vystřídaly osobnosti jako v Pravdě (Jos. Svobodoslav Čada,

- Frant. Mráček, Lad. Zápotocký aj.); zaniklo 26. června 1880; *vyjížděl s prázdným* — tj. vycházel po konfiskaci s prázdnými sloupci; *zlé, úmorné doby* — zejména v l. 1868—1870 byly české protivládní časopisy konfiskovány, ukládány jim z kaucí velké peněžité pokuty, redaktori a vydavatelé časopisů žalařováni; *i domácí své „boje občanské“* — politický boj mezi stoupenci pasivního odporu proti rakouské vládě na vídeňské říšské radě, hájený zejména tzv. staročechy, a mezi mladočechy, kteří vyhlášovali politický boj na parlamentní půdě. Tento politický boj byl hnán do všech důsledků i v oblasti národního společenského života; *zvláštní žurnalistický Žalov* — Neruda zde obrazně pomýšlí na archivní dokumenty zaniklých časopisů;
- 125: *Moschos* (150 před n. l.), řec. básník, autor pastýřských zpěvů, epigon Theokritův; *Theokritos* (z 3. stol. před n. l.), řec. básník, zakladatel bukolické poezie;
- 137: *Irma Geisslová* (1855—1914);
- 138: *Poslední z těch pěvců našich starých...* — Boleslav Jablonský (nar. 1813 v Kardašově Řečici, vl. jm. Karel Eugen Tupý), člen katol. premonstrátského řádu, zemřel po krátké nemoci 27. února 1881 v premonstrátském klášteře Zvěřinci u Krakova, kde působil jako farář. Jakmile došla do Prahy zpráva o jeho onemocnění, ihned se za ním do Zvěřince rozjel spolupracovník NL Emanuel Tonner (1829 až 1900). Jablonského již naživu nezastihl. Zpráva o jeho smrti českou veřejnost rozrušila. Ihned se ozvaly hlasy žádající, aby byl Jablonský pochován v Praze, a to nikoliv na košířském hřbitově (kam by tehdy jako člen Strahovského kláštera náležel), ale na Vyšehradě. Spolek Svatobor vyslal do Krakova Eduarda Jelínka (1855—1879) a pověřil ho, aby celý převoz mrtvoly do Prahy slavnostně zorganizoval. Pohřeb v Praze pak konán s velkou pompou v neděli 13. března, a to ze Strahova na Vyšehrad; *Moudrost otcovská* — obsáhlý cyklus didaktických básniček, v nichž Jablonský spojuje pohledy do přírody s mravním poučením; *Pět vydání jeho básní...* — páté vydání vyšlo r. 1872 nákl. Jaroslava Pospíšila (str. 448). Podle něho Neruda cituje;
- 139: *Tři doby země české* — báseň (z r. 1846), oslavující českou zemi a národ v duchu tehdejšího vlasteneckého nadšení; *Hle ten kraj, ta zem nebeská...* — úvodní verše z 8. básně *Písní milosti* podle 5. vydání, str. 178 (ještě ve 4. vyd. tyto verše zněly: „Jako krajina nebeská/ jesti krásná moje vlast“); *Kolik tisíc tisícůkráte pomohly as básně* — zde Neruda vypráví z vlastní dávné osobní zkušenosti, jak dosvědčuje jeho životopisec Boh. Čermák: „Doneslť (Neruda) totiž slečně Holinové své vyznání lásky v slušně vázaném exempláři básní Boleslava Jablonského..., poznamenav nepřilíš znatelně tužkou v části *Písní milosti* některá slova, jež v souvislosti čtena jí city jeho zřejmě jevila, čímž se do rodiny uvedl...“ (Květy 1895, XVII, I, 28); *byl v lásce své tak nešťasten* — jeho láskou byla dcera královéhradeckého nakladatele Jana Hostivíta Pospíšila;

- 140: *jen jeden spis beletristický* — modlitební knihu Růže sionská (1846), Slova vděčnosti a lásky (1836) aj.;
- 141: *Struny harfy v nočním kraji...* — str. 200;
- 142: *Ukončil slovy: „Těm pak...“* — Neruda cituje Jablonského slova, jež v témž čísle NL obsahovala zpráva Emanuela Tonnera o Jablonského skonu; *na nejdůstojnějším jich panu prelátovi* — byl jím P. Zikmund Starý. Na něho se v té věci obrátilo např. dvacet českých poslanců telegrafickou žádostí z Vídně, Svatobor a Český klub v Praze vyslali k němu své deputace;
- 143: *Krolmus* — Václav K. (1787—24. X. 1861), kněz a archeolog; *Purkyně* — Jan Ev. P. (1787—28. VII. 1869); *Levý* — Václav L. (1820 až 30. IV. 1870), sochař;
- 144: *Mikovec* — Ferdinand Břetislav M. (zemř. 22. IX. 1862); *Tomášek* — Václav T. (1774—3. IV. 1859), hudební skladatel; *Volšany* — viz Lit. I, str. 160—168; *Fügner* — Jindřich F. (zemř. 15. XI. 1865); *Čermák* — Jaroslav Č. (1831—23. IV. 1878), malíř; *hřbitov evangelický... se zruší* — hroby např. Pavla Jos. Šafaříka (zemř. 26. VI. 1861), Augustina Smetany (1814—30. I. 1851), filosofa, přeneseny na obecní hřbitov na Olšanech;
- 145: *Calderón de la Barca* — Neruda, podnícen mezinárodní akcí na oslavu španělského básníka (viz glosu na str. 304), napsal tento článek a použil k němu brožurky něm. spisovatele dr. Johannese Fastenratha (1839—1906) *Von Calderón de la Barca. Festgabe zur Feier seines 200 jährigen Todestages* (25. Mai 1881), která vyšla v Lipsku; *Asociación de Escritores y Artistas Españoles* — Spolek španělských spisovatelů a umělců;
- 146: *Alba* — Fernando Alvares A. de Toledo (1508—1582), špan. vojevůdce a státník; *Arbues* — Petr A. de Epila (1441—1485), člen řádu sv. Augustina a špan. inkvizitor; *Murillo* — Bartolomé Estéban M. (1617—1682), špan. malíř;
- 147: *Alonzo de Ercilla* (1533—1596), básník a válečník; *Mendoza* — Diego Hurtalo de M. (1503—1575), novelista a diplomat; *Moncada* — Francisco de M. (1586—1635), vojevůdce a historik; *Melo* — Francisco Manuel M. (1608—1666), básník a historik, psal španělsky a portugalsky; *Raimundo Lulio* — vl. jm. Raimund Lul (1235—1315), náboženský mystik a scholastik, jenž se snažil některá náboženská dogmata prokázat filosofickou pravdou;
- 148: *se Solisem* — Antonio de S. (†1686), špan. historik a dramatik;
- 149: *Zvůdštní vznešená síla Calderónových dramát oceněna na tomto místě* — o dramatu Sudí zalamejský Neruda psal v Našich listech 1. listopadu 1868, o poetické skladbě *Život je sen* v NL 22. května 1869, o dramatu *Lékař své cti* v NL 2. března 1870 (viz Div. IV, str. 21, 56 a 120);
- 152: *Poutí k Eldorádu* — vyšlo jako 20. sv. Salónní bibliotéky;
- 153: *Já, země, tobě nezávidím...* — z básně Jarní motiv; *Jaks ubohý, ty nevíš...* — z básně Večerní modlitba milujících; *Ó drahá, věř, kdy-*

- bych já bohem byl... — z básně Rozmluva; *Svit blaha zlatý v svojí duši*... — z básně Štěstí;
- 155: *Ronsard* — Pierre de R. (1524—1585), franc. básník; *Netoužit a nehledat!* — závěr básně *Reznice*; *Ty půjdeš kol a vždy se budeš ptáti* — z básně *Zas kvete kaštan*;
- 157: *o jeho Párním slonu* — týká se fejetonu „Dr. G. Jules Vernův román Parní slon“ v NL 29. prosince 1880; *Temme* — Jodicus Donatus Hubertus T. (1798—1881), něm. profesor trestního a soudního práva, vedle toho autor oblíbených kriminálních povídek;
- 161: *Nevím, co mne nutká*... — úvod této recenze je reakcí na polemiky Lumíra a *Osvěty* z konce let sedmdesátých a počátku let osmdesátých a počátku bojů o realismus v literatuře; *ve spolcích*... *spíš činnost produktivní* — Neruda má zřejmě na mysli činnost literárního odboru Umělecké besedy (1862) v šedesátých letech; *zakládány*... *časopisy kritické* — od 5. listopadu 1863 začala vycházet *Kritická příloha k Národním listům* zprvu jen pro odběratele těchto novin, od dubna 1864 jako samostatný časopis. Od počátku r. 1865 vycházela s titulem *Literární příloha k NL* a od dubna t. r. jako *Literární listy*, časopis věnovaný literatuře, umění, poučení a zábavě. Zanikly v listopadu 1865;
- 162: *Důležité listy beletristické* — např. *Rodinná kronika* od ledna 1862 do února 1865, *Zlatá Praha* (red. V. Hálek) od ledna 1864 do června 1865, *Květy* (založeny Nerudou a Hálkem) od listopadu 1865 s přestávkami do července 1872; *Gervinus* — Georg Gottfried G. (1800—1871), zakladatel něm. vědecké literární historie. Mj. napsal také spis *Händel und Shakespeare* (1868); *Düntzer* — Johann Heinrich Josef D. (1813—1901), něm. filolog, dogmatický vykladač básnických textů; *Julian Schmidt* (1818—1886), něm. literární dějepisec, odpůrce něm. romantiky a Mladého Německa;
- 164: „*Kéž je to brzy!*“ — na tento povzdech nezjištěného dopisovatele reagoval např. dopisovatel pardubické *Stráže* na východě (2. XI. 1878) v referátu o Hálkově posmrtné knize a Nerudových *Písňích kosmických* závěrečnou poznámkou: „...jedna [Hálkova kniha] je tryznou básnickou zhaslému, druhá [Nerudova] laurem na skrání básníka (kéž ještě dlouho) žijícího“;
- 166: „*směry škodlivé*“ — narážka na polemiky májovců s Jakubem Malým na sklonku padesátých let (viz Lit. I., str. 90—99); *dotýčný milovník* — Jakub Malý (1811—1885);
- 168: *Nové básně epické* — vyšly jako 18. sv. *Ottovy Salónní bibliotéky*;
- 171: *Kalinovým Kšaftem* — Josef Jaroslav Kalina (1816—1847), čes. básník, napsal baladu *Kšaft* (viz Lit. I, str. 165—166); *epické hračky Wielandovy* — Christoph Martin W. (1733—1813), něm. básník; jeho *Komische Erzählungen* z r. 1765;
- 172: *Pohádky o hloupém Honzovi* — srov. str. 96—97; *nestal se týž pokus*... *prózou* — takový výbor z lidových pohádek vydal až r. 1940 Jiří Horák: *Český Honza*, s obrázky Josefa Lady (Praha 1940, Orbis);

- ve sbírce *Slavii vydávané* — literární a řečnický spolek Slavia vydával od r. 1875 po sešitech *Národní pohádky, písně, hry a obyčeje*, zprvu nákl. Jos. R. Vilímka, později nákl. vlastním a konečně nákl. A. Reinwarta;
- 173: (*Nákladem vlastním*) — na titulní stránce otištěno: Nákladem časopisu Lumíra 1881, který ovšem vycházel nákl. Sládkovým;
- 174: „*tak lehký, tak volný...*“ — z básně *V mlhavé touze*; „*tam k nebi vysoko...*“ — citát z téže básně; „*Jsem žití zdroj...*“ — z básně *Den*; *Tak moře není hluboké* — báseň *Píseň*;
- 177: *Antonín Koukl* (1860—1884), autor básní, veseloher a libret;
- 178: *v době „deklamovánek“* — v první polovině 19. stol., kdy se teprve budovala česká národně uvědomělá společnost, čeští básníci skládali kratší básně, často vtipně pointované, určené k přednesu v besedách, při tanečních zábavách apod. Tak vznikly např. knížky: *Karla Simeona Macháčka* (1799—1846) *Krasořečník* (1823), *Frant. Jaromíra Ruběše* (1814—1853) *Deklamovánky a písně* (6 sv., 1837—1847), *Václ. Kl. Klicpery Deklamovánky* (1841) aj. Tento typ společenské poezie se pěstoval i v letech padesátých, jak dosvědčuje např. *Společenský český krasořečník* od Jos. B. Pichla (1813—1888) z l. 1852—1859, *Besedník* od Jos. Baráka a Jos. R. Vilímka z r. 1861 aj.; *Ben Akiba* — *Josef B. A.* (z konce 1. stol. n. l.), učený rabín, který tvrdil, že nemůže být na světě nic nového, protože tu vše již bylo;
- 179: *Otakar Mokrý* (1854—1899), básník a překladatel (viz též str. 294); *Jen na jediném místě* (str. 9) — v básni *U rodiště Chelčického* čte se sloka: *Kalicha, jehož víno žhavorudé / vzplá ještě v dějin poháře, / až purpur knížat zas jen cárem bude / a kovadlinou oltáře!*
- 180: *Rudolf Pokorný* (1853—1887), spisovatel a redaktor (viz vysv. k str. 240 a str. 295); *Cimbál Heydukův* — *Cimbál a husle* (viz Lit. II, str. 212—219);
- 183: *dr. Josef Košín* (z *Radostova*, 1832—1911), spisovatel a právník. Později psal zejména pohádky pro mládež. Epigramů vyšel pouze tento 1. sešit;
- 184: *Hauff* — *Wilhelm H.* (1802—1827), něm. satirik a povídkář; *Slavia* — pořádali: *Karel Dvořák, Jaroslav Haasz, Jan Herben, Josef Jakubec a Arnošt Schwab-Polabský*;
- 185: *Karel Leger* (1859—1934), básník a rolník v Kolíně n. L. (viz str. 281);
- 187: *bludný Sheridan v báchorce* — vůdčí postava divadelní hry *Richard Sheridan* od franc. spisovatele *Aylica Langlé* (1829—1870); přeložil *Jos. V. Frič* (viz Lit. I, str. 450); *politika česká teď nevábí mlád českou* — žurnalistické potyčky mezi oběma politickými tábory, mezi staročechy a mladočechy, poutaly pozornost jen starších vrstev občanstva, zatímco zájem mládeže se hodně soustřeďoval např. na rozvoj a působení právě založené české university (viz pozn. k str. 124);
- 188: *máme těch Benešů, Šubertů... Lierů* — *Václav B. Třebízský* (1849 až 1884); *František Adolf Š.* (1849—1918); *Jan L.* (1852—1917);

- 189: *idealista Jahn* — patrně Friedrich Ludwig J. (1778—1852), zakladatel něm. turnérstva, nesmluvný, mravně hluboce založený vlastenec; *Mluvívalo se u nás o literatuře „panenské“* — viz Lit. I, str. 56 a B I, 44;
- 191: *básně Františka X. Svobody* — (1860—1943) vyšly 1883 nákl. I. L. Kobra;
- 194: *Jos. V. Sládek* — viz str. 73. Na prahu ráje vyšlo nákl. Lumfra (autora) 1883, v komisi J. Otty; *slova Ludvíka Feuerbacha* — Ludwig Andreas F. (1804—1872), něm. filosof; *Schleicher* — August Sch. (1821—1878), profesor srov. jazykozpytu na pražské universitě;
- 195: *prvých dvou oddílů knížky* — tj. O dětech a s dětmi, Doma; *již jednou ... jsem poukázal k tomu* — viz str. 177;
- 196: *Bret Hart* — Francis B. H. (1839—1902), amer. humorista a novelista. První z něho do češtiny překládal v letech sedmdesátých právě Sládek;
- 197: *Však přijde den, kdy bozi věkožitní...* — z básně *Kyklop*;
- 198: *Kéraban Tvrdošijný* — *Kéraban le Têtu* (1883); český překlad (P. Petrové) *Tvrdohlavý Turek* (1903) a *Paličatý Kéraban* (přel. A. Tvrdek, 1913);
- 204: *Ideální zakladatel Budče* — V l. 1839—1842 Karel Slavomil Amerling (1807—1884) vybudoval v Praze na rohu ul. Žitné a V tůních ústav k všestrannému vychování vzorných učitelů, průmyslníků a žen; podnik však hospodářsky ztroskotal; *pěl krásné básně* — František Doucha (1810—3. XI. 1884) napsal na osmdesát veršovaných knížek pro mládež, r. 1865 vydal obsáhlý *Knihopisný slovník česko-slovenský...* od r. 1771 až do nejnovější doby (nákl. I. L. Kobra), ze Shakespeara přeložil *Romea a Julii* (1847), *Život a smrt Richarda III.* (1855), *Koriolána* (1858), *Julia Caesara* (1859), *Večer tříkrálový* (1862), *Krále Jana a Sen noci svatojanské* (1866), *Dvě šlechticů veronských* (1869); ukázky z *Dantovy Božské komedie* uveřejnil v *Čas. Čes. muzea* r. 1854. R. 1857 vyšla jeho knížka *Robinson a jeho divoká dobrodružství* (nákl. dr. Grégra a Dattla);
- 205: *O Tyršovi právě dnes... napsána slova* — v úvodníku NL o Miroslavu Tyršovi (1832—8. VIII. 1884; utonul v Oetzu v Tyrolsku); *na sni-vých Hradčanech našich* — Amerlingův pohřeb se konal 5. listopadu z chrámu sv. Víta na hřbitov v Kovářech u Budče; *Tyršův pohřeb zejtra* — průběh Tyršova pohřbu vylíčily NL v pondělním čísle (z 10. listopadu). Pohřbu se zúčastnilo přes 20 000 lidí a praporů se neslo na sta; průvod se konal ze sokolovny ulicí Žitnou, Štěpánskou na Václavské nám. a na Olšany; *řadami „sacconů“* — bratrstva oblečená v nejrozmanitější hábity (viz OC, str. 193);
- 206: *při úmrtí mužů jako Hálek...* — V. Hálek a V. Beneš Třebízský pochováni na Vyšehradě, Fr. Palacký v Lobkovicích, Karel Sladkovský a Jos. Barák v Praze na Olšanech;
- 207: *concession à perpétuité* — povolení navždy; srov. MC, str. 81; *Slavín* — o jeho zřízení Neruda psal ve fejetonu „Návrh na dobrou uváže-

- nou“ (v NL 13. listopadu 1878; viz Umění, str. 333—335). Slavník na Vyšehradském hřbitově vystaven až v l. 1889—1890 nákl. Petra Fischera; *Westminster* — čtvrť v záp. Londýně, sídlo starého opatství s katedrálou a parlamentní budovou; *Panteon* — starobylá budova v Římě, proslulá svou architekturou; pohřbeno tam několik slavných mužů a mučedníků; *Walhalla* — pohřebiště něm. slavných mužů a žen nedaleko Řezna nad Dunajem. Stavba dokončena r. 1842; *Ottensen* — město v Holštýnsku, kde byl pochován něm. básník Friedrich Gottlieb Klopstock (1724—1803);
- 209: redakce *Zlaté Prahy* — Ferdinand Schulz (viz str. 19). Redakce pod čáru k tomuto Nerudovu článku připojila poznámku: Ctěné čtenářstvo naše zajisté s radostí uvítá zprávu, že Jan Neruda slíbil pro Zlatou Prahu spisovati své memoáry, paměti z literárního, divadelního a společenského života českého za celou dobu, co sám v něm měl účastenství. Důležité toto dílo literární a vlastenecké bude vycházeti ve Zlaté Praze ve volných kapitolách, Redakce;
- 210: *Link* — Karel L. (nar. 1832), majitel soukr. taneční školy, kde roku 1863 spolu s Nerudou a Ferd. Hellerem vytvořil taneční Besedy; *dr. Julius Grégr* (1831—1896), politik, zakladatel NL; *Šimáček* — František Š. (1834—1885), novinář a pak nakladatel; *tyrolieňa* — kdysi oblíbený tanec v tříčtvrtečním taktu; *anglaisa* — franc. lidový tanec tříčtvrteční;
- 211: *Přerhof* — Heřman P. (1831—1867), humorista a deklamátor. Od r. 1859 pořádal české besedy; *Švanda* — Švanda Pavel ze Semčic (1825—1891), spisovatel, režisér a ředitel divadla; *Hof* — patrně Karel Vít H. (1826—1887), spisovatel a publicista. Redigoval např. Rodinnou kroniku 1862—1864 (před Nerudou). Byl také činný v lit. odboru Umělecké besedy; *z nich vyšel tanec „beseda“* — viz Umění, str. 453; *oba Grégrové* — JUDr. Julius G. a MUDr. Eduard G. (1827 až 1907); *Špun* — Dragutin Špun-Strižič (nar. 1819), charvátský básník; *v hostinci u Pěkného* — v Jilské ul. na Starém Městě;
- 212: *Josef Svátek* (1835—1897), spisovatel, pracovník v redakci Krásova Času, od r. 1866 redaktor Pražských novin; *Zvonař* — Josef Leopold Z. (1824—1865), hudební skladatel; *König* — Antonín K. (1836 až 1911), malíř a grafik;
- 213: *Obrazy života nebyly ještě na světě* — začaly vycházet od počátku roku 1859; *Perly české* — vydal r. 1855 sbor Muzea Král. českého redakcí Ant. Jaroslava Vrtátky na počest příjezdu císaře Františka Josefa a císařovny Alžběty do Prahy; *Lada Nióla* — Almanach na rok 1855, redigoval Jos. V. Frič, tiskem Bedřicha Rohlíčka;
- 214: *Květy* — obrázkový týdeník, začaly vycházet od 30. listopadu 1865 za redakce V. Háalka a J. Nerudy; *Lumír* — viz vysv. k str. 118; *knihtiskárna Rohlíčkova* — tiskárna Bedřicha Rohlíčka (později Rohlíček & Sievers), bývalého faktora Kat. Jeřábkové v Praze I; *Janda-Cidlinský* — Bohumil J.-C. (1831—1875);
- 216: *Lumír Mikovcův přinesl jakous parafrázi* — v čís. 20 z 20. května

- 1858, str. 477—478; Pražské noviny učinily podobně 17. června 1858;
- 217: *Jakub Malý zaslal do krajiných listů* — týkalo se jmenovitě Poutníka od Otavy, jenž vycházel od r. 1858 a odkud Malý soustavně útočil proti mladým básníkům (viz Lit. I, str. 61—67, 90—99, 119—123); *Muzejník mlčel* — Časopis Muzea Království českého (red. Václ. B. Nebeský) v té době proslul jako konzervativní a těžkopádný orgán vědeckých a literárních pracovníků. O novější literatuře (referentem byl Jakub Malý) psal málo a vždy nepříznivě; *profesor Hanuš* — Jan Ignác H. (1812—1869), prof. filosofie na universitě. V *Kritische Blätter für Literatur und Kunst*, jež vydával I. L. Kober a redigoval prof. Hanuš, vyšel r. 1858 v II. roč. v 2. sv. (str. 260—262) referát o Máji, podepsaný šifrou „Dr Náj“. O Nerudově příspěvku píše: *Unter den Poesien ist von relativ meisten Belang Neruda's Šimon Lomnický voll grübelnden, träumerisch düsterer Bilder des Herbstes und Winters in der Natur und im Leben, doch auch ohne heitere poetische Aussöhnung und Erhebung, die auch einem unerfreulichen, um hier nicht zu sagen „tragischen“ Ausgange in echter Poesie nicht fehlen darf*; *Nakreslil nám nejprve pomníky Slavíkův, Rubešův a jiné mimopražské* — Josef S. (1806—1833), vynikající houslista. Heydukova kresba jeho pomníku na str. 104. — Kresba nadhrobku Fr. J. Rubeše ve Skutči na str. 229. — Jiným mimopražským pomníkem míněna patrně kresba nadhrobku Jos. K. Tyla v Plzni (str. 180);
- 218: *já psal texty* — článek „Na volšanském hřbitově“, otištěný v *Obrazech života* 1. ledna 1859 (viz Lit. I, str. 160—168);
- 219: *v Praze nebyl té doby sice žádný ráj* — bouřlivá atmosféra mezi oběma politickými tábory, staročechy a mladočechy, pronikala i do oblastí kulturních a dokonce vyhlášovala i bojkot podniků, jež toho času byly ovládány nebo byly dílem příslušníků druhé politické frakce (např. v divadle, v literatuře, v hudbě); *měl sice za příležitosti oslavy Palackého... trochu kříže* — 23. dubna 1876 pořádal Český klub na Žofíně velký banket na počest Palackého, který právě vydal V. díl *Dějin národa českého*. K banketu nebyli připuštěni zástupci Umělecké besedy Heyduk a Fr. Dvorský, kteří v Besedě hlasovali proti tomu, aby Beseda vydala Palackého portrét. O tom pak novinářská přestřelka mezi NL a staročeským Pokrokem;
- 220: *hrabě Václav Kounic* (1848—1913), JUDr., pocházel ze staročeské šlechtické rodiny, ale vlivem svého vychovatele, spisovatele Ferd. Schulze, se přiklonil k mladočeské straně a byl zvolen poslancem do říšské rady. V Brně svým odkazem založil tzv. Kounicovu studentskou kolej;
- 222: *John Lubbock* (1834—1913), angl. přírodovědec a politik; *Calderón* — viz str. 145; *Kálidása* — indický básník ze 6. stol. n. l., autor dramatu *Šakuntala*; *Josef Jireček* (1825—1888), právník a filolog, r. 1871 rakouský ministr kultu a vyučování;

- 223: *Dle Jungmanna „táhne se“ básnictví... — z definice básnictví v Slovesnosti (1845);*
- 224: *pyrrhichius — stopa veršová; tribrachys — stopa trojslabičná; kretikus — verš dvojměrný; choriambus — stopa čtyřslabičná; molossus — stopa sestávající ze tří dlouhých slabik; amfibrachys — tříslabičná stopa, v níž první a třetí slabika je krátká, prostřední dlouhá; metrum glykanejské — (podle řec. básníka Glykóna) trojstopý verš s daktylem volně posuvným;*
- 227: *Zima je tedy opravdu již pryč... — Otázka pravosti či nepravosti RKZ provázela Nerudovu literární činnost po celý život. Když se r. 1857 blížilo čtyřicáté výročí královédvorského „nálezu“, Neruda byl jedním z nejhrolivějších organizátorů mladých básníků, kteří se hlásili k Hankovi jako „nálezci“ RK samostatným básnickým almanachem (viz str. 232—236). Když r. 1858 něm. liberální deník Tagesbote aus Böhmen, v jehož redakci mladý Neruda pracoval, přinesl několik článků o podvrženosti Rukopisů, Neruda ihned svou spolupráci s časopisem přerušil, bez ohledu na existenční potíže, jež pro něho z toho vznikly. — V prosinci 1885 vyšla v něm. encyklopedii Ersch-Gruberově stať prof. Jana Gebauera (1858—1907) o RK, o poetické ceně jeho písní, ale po pravdě také o jeho velmi četných jazykových odchylkách a chybách a o oprávněném podezření ze spolupráce již jinde usvědčeného falzátora V. Hanky. Na tento Gebauerův článek ihned velmi podrážděně reagovaly NL. Kampaň zahájil jazykozpytec prof. Martin Hattala (1821—1903) 29. prosince 1885 otištěním „druhé ukázky“ obrany RK pod titulem „Protivníci Královédvorského rukopisu dovolávají se i zázraků proti němu“.**

Hattalova druhá „ukázka“ vycházela v NL na pokračování i v příštím roce, 6. a 16. ledna. Přitom redakce NL v poznámce pod čárou omlouvala toto zpoždění a dodala: „Přálit jsme a přejeme sobě i sami toho, aby čím dříve byla přítrž učiněna dosavadnímu balamucení ct. obecenstva našeho ve příčině tak nesmírně důležité, jakou je otázka o pravosti RKho.“**

V 5. čísle Athenea z 15. února prof. Gebauer uveřejnil dva články „Potřeba dalších zkoušek rukopisu Královédvorského a Zelenohorského“. Připojen byl i list redaktora Athenea prof. T. G. Masaryka (1850—1937), jímž Masaryk v lednu 1886 Gebauera žádal o tento příspěvek ve věci pravosti, resp. nepravosti RKZ. Gebauer ve svých článcích upozorňoval na jazykové nepřesnosti a chyby a zároveň důrazně žádal o chemické a paleografické prozkoumání obou Ruko-

* První ukázkou své „v české veřejnosti dychtivě očekávané obrany RK“ otiskl r. 1885 ve Vlčkově Osvětě (str. 1013—1030). Slibovaná Hattalova Obrana jako celek však nikdy za jeho života nevyšla.

** V té době měla redakce NL stále ještě kladný poměr ke kritickému měsíčníku Atheneum, jež za redakce prof. T. G. Masaryka vydával nakl. J. Otto. Svědčí o tom i referát o Atheneu podepsaný šifrou J. L. (= Jan Lier) a otištěný v NL 31. ledna a 3. února 1886.

- pisů, jak se o tom usnesl Správní výbor Českého muzea již v květnu 1880. — 4. března zahajuje v NL Julius Grégr svůj cyklus polemických článků „Na obranu Rukopisů“, v němž pokračuje 7., 9., 10. a 12. března. Tento cyklus Neruda redigoval a vzhledem k němu upravoval i svůj fejeton (viz Dop. I, str. 298—301). Týž den (4. března) NL uveřejňují zesměšňující fejeton, v němž se šifra -a (Vilém Ryba) dovolává Matyáše Kocourka a jeho úsudku o RK. 9. března se redaktor NL Jos. Kuffner (šifra β -) ve fejetonu začínajícím slovy: „Prosím vás, jak smýšlíte o RK?“ také snažil zesměšnit vývody Masarykovy. — Do polemiky proti odpůrcům RKZ zasáhl i chemik a agrotechnik prof. Julius Stoklasa dvěma články o chemickém zkoumání RKZ (13. a 26. března). — Také literární odbor Umělecké besedy svým usnesením znovu připomenul rukopisný spor z r. 1858 a jeho soudní dohru a žádal o zachování úředních dokladů z tehdejšího soudního procesu. — A konečně 23. března NL otiskly zasláno muzejního bibliotekáře Adolfa Patery, v němž se opravovala některá osobní tvrzení z Masarykova dopisu. — o „nutnosti“, aby pro vědecké práce českých učenců — o event. vydávání cizojazyčného časopisu pro práce českých učenců Neruda psal již r. 1877 v článku „K otázce spisovatelské“ (viz Lit. II, str. 289—290); *Böhmische Revue* — záměr vydávat tuto revui se tehdy neuskutečnil;
- 228: *spor o sv. Janu Nepomuckém* — šlo o legendárního dvojníka historické osobnosti Jana z Pomuka (1345—1393), arcibiskupského notáře, kterého dal král Václav IV. utopit, poněvadž zmařil jeho plán o obsazení nového biskupství; legenda, která později vznikla, týkala se Jana Nepomuckého, který nechtěl vyzradit zpovědní tajemství královny Žofie. Spor o existenci těchto dvou Janů rozvířil českou veřejnost, zejména v boji proti návratu jezuitů do Čech; *prof. Tomek* — Václav Vladivoj T. (1818—1905), archivář města Prahy a univ. profesor; *páter Votka* — Jan V. (1825—1899), původně spolupracovník Havlíčkův, vstoupil r. 1854 do řádu jezuitského; napsal např. knížku *Skřípec na české nevěrce... čili... Lež a pravda o sv. Janu Nepomuckém*;
- 229: „vědecký“ rozčlankovaný plán... — v 6. čísle *Athenea* (z 15. března) Masaryk otiskl článek, jenž obsahoval Všeobecná pravidla, dle nichž veřejná kritika literární má posuzovat zkoumání rukopisů KZ (str. 188—192);
- 230: *Masaryk... už oznamuje rozbor „estetický“* — týká se IV. kap. Masarykova článku, již Masaryk končí větou: K samému rozboru estetickému přikročíme budoucně; *Voltairovi se nelíbil Shakespeare* — v posledním období svého života se Voltaire neobratně pokoušel zabránit, aby se dostaly na francouzské jeviště některé výjevy ze Shakespeara, kterého tehdy pokládal za barbara;
- 231: *Ludvík Börne* (1786—1837), něm. spisovatel a radikální publicista. Jeho původní obdiv ke Goethovu géniu se změnil v odpor k „otrockému dvořanství“;

- 233: *Tyrtaeové* — Tyrtaeus, řec. lyrik ze 7. stol. před n. l.;
- 235: *zkorigoval... sám Goethe* — Goethe báseň Kytici přebásnil, použiv něm. překladu Václava Aloise Svobody-Navarovského (1791—1849) (viz Arnošt V. Kraus, *Goethe a Čechy*, 1886, str. 139—142);
- 237: *naše národní slavnosti české* — v té době se konaly na českém venkově četné oslavy spisovatelů a slavnostní shromáždění celonárodních organizací. Např. v Písku byl odhalen pomník Palackého, v Příbrami deska osvětovému buditeli J. K. Škodovi, ve Veselí spisovateli Václavu Filípkovi, v Plzni konána slavnost ve prospěch nedávno založené Ústřední Matice školské, v Heřmanově Městci všestudentská slavnost ve prospěch Akademického domu. Vrcholem byla oslava nalezení RK ve Dvoře Králové (viz též Spol. V a B II, str. 217); *za rozkvětu bachovských názorů* — Alexander B. (1813—1893), rakouský státník v l. 1851—1859, představitel politické reakce; *učiněn první útok na Rukopis* — články v něm. deníku *Tagesbote aus Böhmen* r. 1858 (viz pozn. k str. 227);
- 239: *František Skrejšovský* — JUDr. Fr. S. (1837—1902), průmyslník a politik. Album je dnes v rukopisných sbírkách knihovny Národního muzea v Praze; *B. J. Cidlinský (Janda)* — viz str. 214; *Vojtěch Lešetický* (1830—1908), spisovatel a pedagog; *J. V. Frič* (1829—1890); *Josef Kolář* (1830—1911), slavista, překládal hojně ze slovanských jazyků; *Jaroslav Zásmucký* — Josef Barák (1833—1883), rodák ze Zásmuk; *Edm. Břet. Kaizl* (1836—1900), advokát a spisovatel. Překládal hlavně z angličtiny; *Ferd. Schulz* — viz vysv. k str. 19; *jenž právě teprve z uherských pevností... byl vrácen* — Frič byl 24. dubna 1854 amnestován a vrátil se z pevnosti v Komárně;
- 240: *Hovora* — viz B I, str. 469, báseň Dvojí ráno;
- 242: *Ferdinand Břetislav Mikovec* — jeho nekrolog viz Lit. I, str. 326 až 330; „*Žalov*“ — viz str. 207—208; *hudebník Tomášek* — viz pozn. k str. 144;
- 243: *popis Mikovcovy postavy z Ndučného slovníku* — Riegrův SN IV, 316; *Svornost* — sbor národní obrany, vzniklý po březnu 1848 odštěpením od Concordie, která byla sborem umělců a spisovatelů, zpočátku bez národní příslušnosti, jehož původním účelem byla ochrana uměleckých a historických památek;
- 244: *Záhuba rodu Přemyslovců* — Mikovcova tragédie o 4 jedn.; poprvé hrána 9. ledna 1848; *Kolár st.* — Josef Jiří K. (1812—1896), divadelní herec, spisovatel a překladatel Shakespeara, Goetha aj.; *Koriolán* — Shakespearova historická činohra, poprvé hrána na čes. jevišti 1. března 1857 v překladu Fr. Douchy; *Josef Bayer* (nar. 1827), něm. spisovatel, autor knihy *Ästhetik für weitere Kreise* (Prag 1855); „*Spielt der heute wieder...*“ — Ten zas dnes hraje — co? Geniálně. — O tomto Kolárově vystoupení Mikovcův Lumír referoval: „...po dlouhém ochabování ve své herecké činnosti opět se co pravý umělec objevil a svým Koriolánem nejvyšším požadavkům zadostučinil.“ (Lumír VII, 235); *Jan Erazim Vocel* (1803—1871), spisovatel a archeolog;

- Krolmus* — Václav K., viz str. 143; *Arkádie* — utrakvistický umělecko-literární spolek, který byl založen r. 1860, hlavně z Mikovcova podnětu; *Postaviliť jemu pomník* — pomník byl odhalen 20. října 1864 pouze s latinským nápisem (viz Lit. I, str. 455—457);
- 245: *Rellstab* — Ludwig R. (1799—1860), něm. žurnalista a spisovatel; jeho román *Bílá hora* či *Tři léta z třiceti* přel. do češtiny V. L. Moser; *Oettinger* — Eduard Marie Oe. (1808—1872), něm. žurnalista a humoristický spisovatel; *Ida z Düringsfeldu* (1815—1876), něm. spisovatelka, která chtěla do němčiny přeložit *Babičku* Boženy Němcové;
- 246: *hostinec U černého koně* — v Praze na Příkopech; *Lumír* — viz vysv. k str. 118; *Květy* — původně *Květy české*, vycházely v letech 1834 až 1848, za redakce zprvu Jos. K. Tyla, Jar. Pospíšila, pak Jakuba Malého; *Včela* — původně *Česká včela*, od r. 1834; redigoval Fr. Lad. Čelakovský, pak J. N. Štěpánek, Fr. Klučák a K. B. Štorch. Od roku 1846 se redaktorem stal K. Havlíček; *Kalinčák* — Ján K. (1822 až 1871), slovenský spisovatel;
- 247: *Filípek* — Václav F. (1812—1863), spisovatel a humorista; *byl na štíru... s Tylem, později i s J. J. Kolárem* — hned od počátku vycházení Lumíra vytýkal Tylovi, jenž byl dramaturgem českých představení ve Stavovském divadle, nevykořitelný šlendrián, zanedbávání povinností při zvelebování českého divadla, při výběru repertoáru, špatné překlady apod. J. J. Kolárovi, ač uznával jeho veliký talent herecký, soustavně vytýkal nedostatečnou péči při memorování úloh, pro kterou docházelo na otevřené scéně až k trapným dohadům s nápovědou; *Bitva na Bílé hoře a Wallenrod* — tato dramata tiskem nevyšla;
- 248: *jak Hálek tvrdí* — snad jde o volnou parafrázi Hálkova fejetonu ze 4. ledna 1867 o všeobecné branné povinnosti; *právě před týdnem* — ve fejetonu „Byl jsem za bránou...“ Neruda psal o účasti pražských dám na pohřbech (viz DK V); *ominózní* — osudný, neblahý; *primátor Vališ* — Ferdinand V. (1843—19. září 1887), sládek a od roku 1885 starosta města Prahy; *vůkolí jich druhého zdejšího divadla* — dnešní Divadlo Bedřicha Smetany v ul. Vítězného února; *Rudolf Pokorný* (1853—18. srpna 1887), básník; zemřel a pochován v Libochovicích, kde krátce působil jako okresní tajemník (viz str. 295);
- 250: *děsný náš neúspěch politický* — na podzim r. 1879 po nástupu vlády hr. Taaffa (1833—1895) vstoupili čeští poslanci do vídeňské říšské rady a zpočátku dosáhli některých administrativních a kulturních úspěchů (např. otevření české university r. 1882). Tyto některé vládní ústupky nemohly však uspokojit české politické aspirace, zejména když znovu rozjitřily německou politickou rozpínavost, žádající např. rozdělení Čech podle národnosti (tzv. uzavřené území). Také vliv klerikálních kruhů na rozvoj školství sílil. Vrcholem českého neúspěchu byly tzv. ordonance, jimiž v srpnu 1887 nově jme-

- novaný ministr vyučování bar. Paul Gautsch (1851—1918) zrušil některé české méně navštěvované střední školy;
- 252: „*Ein politisch Lied...*“ — Píseň politická — píseň ošklivá, pozměněný citát z Goethova Fausta: Ein garstig Lied! Pfui! ein politisch Lied;
- 254: *Měkkejší* — v dalších vydáních se báseň jmenovala *Měkkýši*; *Goethův Král duchů* — Der Erlkönig;
- 256: *Frič dobánil* — Jos. V. Frič zemřel 14. října 1890; *mimo Preise* — Karel P.-Horatický (nar. r. 1824), právník, člen Slovanské lípy, vězněný, odebral se nakonec s politickými plány do Ameriky, ale tam záhy zemřel;
- 257: *Kdysi jsme si byli spolu usedli...* — za Nerudova pobytu v Paříži (od 13. května do 12. června 1863); *ve Stromovce slavilo se „smíření“* — 5. května 1848; *ziegenheimer* — pádná buršácká sukovice (podle jména vesnice Ziegenhein v Sasko-Výmarsku, kde se vyráběly); *Sladkovský* — Karel S. (1823—1880) byl v Praze 10. května 1849 zatčen a držen ve vyšetřovací vazbě, 20. srpna 1850 odsouzen pro velezradu a pak odvezen do pevnosti v Olomouci;
- 258: *Hlávkův dům* — ve Vodičkově ul. č. 15 (str. 736—II), jmenován podle majitele arch. Josefa Hlávky (1831—1908), zakladatele býv. Akademie věd a umění; *březnové odpoledne* — Frič v Pamětech (IV, 477) tvrdil, že se sešli koncem ledna 1858; *Anna Sázavská* (1825 až 1893), roz. Kavalířová, druhá žena Fričova; *vašeho Šimona* — báseň O Šimonu Lomnickém, jež vyšla v almanachu Máj na rok 1858 s titulem Romancí o Šimonu Lomnickém (viz B I, str. 114—126); *Alfred Waldau* — vl. jm. Josef Jarosch (1837—1882), spisovatel;
- 259: *bývalý vězeň v Deési* — Frič byl v srpnu 1858 v Praze zatknut a internován v Deési v Sedmíhradsku, odkud teprve r. 1859 propuštěn s podmínkou, že se vystěhuje do ciziny; *Byl na Kapréře* — ostrov Caprera (u Sardinie) byl v šedesátých letech hlavním stanem revolucionáře Giuseppe Garibaldiho (1807—1882); Frič byl u G. 5. června 1864; *malý jeho Pepík* — Josef F. (1861 v Paříži—1945), později odborník ve výrobě jemných měřicích přístrojů, zakladatel hvězdárny v Ondřejově; *u madame Lacour* — viz MC, str. 223;
- 261: *Je Praha poetická?* — Neruda psal tento fejeton na sklonku života, kdy ochromen úrazem chodil na procházku, opřen o posluhu, jen do nejbližšího okolí svého bytu ve Vladislavově ul. Děvín, Vyšehrad, skály za Strahovskou branou mu tehdy byly již nepřístupny; *Bölsch* — patrně Wilhelm Bölsche (nar. 1861), něm. spisovatel, hlasatel naturalismu a popularizátor darwinismu; žil v Berlíně, později ve Schreiberhau na sev. úbočí Krkonoš;
- 262: „*Jen sáhní v plné lidské živobyti...*“ — verše z předehry ke Goethovu Faustovi (Greift nur hinein ins volle Menschenleben! / Ein Jeder lebt's, nicht Vielen ist's bekannt); *Schönthan* — Franz Sch., Edler von Pernwald (1849—1913), něm. spisovatel divadelních kusů. Se svým bratrem Paulem (1853—1905) napsal řadu plytkých veseloher a frašek, hojně překládaných do češtiny;

- 263: *amb a teren, kvateren a kvinteren* — výhry v loterii na dvě, tři, čtyři, pět čísel;
- 264: *Tomkovými dějinami* — Václava Vladivoje Tomka (1818—1905) Dějepis města Prahy vyšel v 12 dílech (1855—1901); viz též vysv. k str. 228; *Bulwer* — Eduard George B.-Lytton (1815—1873), angl. spisovatel; *Rzewuski* — Henryk R. (1791—1866), pol. romanopisec; *Děvín* — vrch nad Zlíchovem v Praze na levém břehu Vltavy;
- 265: *leda učenec* — franc. inženýr a geolog Joachim Barrande (1799 až 1883), který r. 1831 přišel do Čech a od r. 1833 se věnoval soustavnému průzkumu silurského geologického útvaru, zejména nad Zlíchovem. (Na jeho počest pojmenováno tam „Barrandeum“.) Bydlel v Praze na Malé Straně a matka Nerudova mu vypomáhala v domácnosti; *Sue* — Eugène S. (1804—1859), franc. maloburžoazní spisovatel; napsal mj. román *Mystères de Paris* (Tajnosti pařížské), kde líčí takové postavy;
- 268: *Poetické besedy* byly důležitý literárně organizační podnik, jímž Neruda v osmdesátých letech dovršil svou literárně organizační a redakční činnost.* Využívaje zkušeností z psaní svých „podobizen“, jež uveřejňoval po dlouhá léta ve Vilémkových Humoristických listech (viz *Podobizny I—IV* ve 29.—32. sv. Spisů J. N.), pravidelně doplňoval každý svazček *Poetických besed*, pokud šlo o nového, dosud nezastoupeného autora, stručnou charakteristikou.
- Poetických besed* vyšlo od ledna v roce 1883 celkem dvanáct svazků, v r. 1884 osm (13—20), 1885 pět (21—25), 1886 šest (26 až 31), 1887 čtyři (32—35), 1888 tři (36—38), 1889 dva (39—40) a v r. 1890 jeden svazček (41).
- Programové prohlášení redaktorovo a nakladatelovo z prvního svazku znovu přetištěno ve svazku 3 (Sv. Čech, Petrklíče) s drobnými stylistickými úpravami, jak vyplynuly z dané situace. (Podepsaní *hodlají* — Podepsaní *jali se*; *Poetické besedy budou vycházeti* — *vycházejí*). Text o úpravě jednotlivých sešitů doplněn větou: *Abonnement není žádné, sešity prodávají se jednotlivě*. Seznam básníků, kteří již odevzdali své práce nebo najisto slíbili, byl rozmnožen o tato nová jména: J. V. Frič, František Chudoba, Karel Leger, Emanuel Miřiovský, O. Mokřý, Rud. Pokorný, Antal Stašek a Ant. Šnajdauf. — U jména Františka Chudoby šlo zřejmě o omyl, přepsání. V té době žil sice Chudoba Karel (1848—1917), lékař a překladatel z ukrajinštiny, norštiny a angličtiny, ale jako původní básník mohl přijít v úvahu jen František Chalupa (1857—1890), který pak skutečně v témž ročníku *Poetických besed* vydal jako 9. sv. epickou báseň *Záviš* (viz str. 282);
- 271: *Adolf Heyduk* — vzpomínky na něho viz zde str. 209—229 a Pod. I, str. 64—65; *u Renna* — v tiskárně Ant. Renna; *V zátiší* — kniha vyšla r. 1883 nákl. J. Otty;

* Srov. Felix Vodička, Nerudův tematický a jazykový program v *Poetických besedách* (NŘ 1954, str. 105 sl.).

- 272: *Hořec a srdečník* — vyšel r. 1884 nákl. J. Otty v Salónní bibliotéce sv. 33; *Sny královské* — jednotlivé básně (celkem 47 skladeb) vycházely v časopisech; souborně až r. 1920 ve třech svazcích ve Spisech Heydukových (sv. 57, 58, 59) nákl. J. Otty; *Nástin bájesloví slovan-ského* — vyšel r. 1863 ve sbírce Dívčí škola nákl. I. L. Kobra; *Ottovo ... dílo Čechy* — do II. dílu (Vltava) Heyduk napsal úvodní báseň a úvodní kapitolu;
- 273: *Svatopluk Čech* — viz Pod. I, str. 167—168; *ve Květech Kandiotky* — vyšly 12. prosince 1867; *v almanachu Ruchu* — Ruch vyšel r. 1868 redakcí a nákl. Jos. V. Sládka; *v Almanachu českého studentva* — vyšel r. 1869 (viz Lit. II, str. 44—46); *Máj* — almanach Umělecké besedy, vyšel r. 1872; *Básně* — viz Lit. II, str. 85—88;
- 274: *jež vyšla nedávno* — r. 1882 vydal nákl. František Šimáček Václava z Michalovic s ilustracemi Adolfa Liebschera; *na oslavu Calderóna* — viz str. 145—151; *Dagmar* — v *Květech* vyšla r. 1882 a samostatně r. 1885 jako 7. a 8. sv. Kabinetní knihovny (nákl. Fr. Šimáčka);
- 275: *Giacomo Leopardi* (1798—1837), ital. básník; *Leconte de Lisle* — Charles Marie René L. (1818—1894), franc. básník; *Háfiz*, chodža Šems-ud-din- Mohamed (1889), perský lyrický básník; *B. Košut* — Jaromír Břetislav K. (1854—1880), první čes. orientalista na Karlově universitě;
- 276: *v pyšné německé literatuře* — nejstarší něm. překlad (prózou) je od Joh. N. Meinharda z r. 1763; veršem překládal A. W. Schlegel (r. 1775), dobrý veršovaný překlad vyšel r. 1839—1840 z pera Philaletha (pseudonym saského krále Jana);
- 277: *ředitel Křížek* — Václav K. (1833—1881), zakladatel a ředitel reál. gymnasia v Táboře, spisovatel a překladatel; *Miroslav Krajník* (1850 až 1907), spisovatel a překladatel; *Bohuslav Čermák* (1846—1899), universitní knihovník a spisovatel; *August Nevštil* (1847—1916), spisovatel a redaktor *Palečka*; *Sabina* — Karel S. (1813—1877) redigoval sociálně politický týdeník *Slovan* od února 1870. Na jaře r. 1872, když byl S. nemocen, zastupoval ho Quis; *stal se členem redakce Národních listů* — v červenci 1872; *První básně své uveřejnil...* — v týdeníku *Tábor* (nákl. A. J. Landfrase a syna); *ilustrované Květy Hálkovy* — vycházely původně (od listopadu 1865) za redakce Nerudovy a Hálkovy, od 1. července 1867 jen Hálkovy; zanikly 1872; *Lumír* — viz vysv. k str. 118; *Květy (Čechovy)* — od 1. ledna 1879 vydával je za redakce Sv. Čecha jeho bratr Vladimír Čech; *Paleček* — humoristický obrázkový týdeník, vycházel od 1. října 1872 za redakce Jos. Štolby, Aug. Nevštila, později Ignáta Herrmanna, Rud. Pokorného aj.; *Svoboda* — viz vysv. k str. 123; *cyklus balad Hloupý Honza* — viz vysv. k str. 94;
- 278: *řadu starých balad skotských* — vyšly až r. 1900 v Ottově Světové knihovně (čís. 173); *Gozzi* — Carlo G. (1722—1806), ital. básník dramatik; *Quisův překlad* tiskem nevyšel; *Deroulède* — Paul D. (1846—1914), franc. básník; vlastenecké drama *L'Hetman* vydal

- r. 1877; *Quisův překlad tiskem nevyšel*; *Goethova Fausta díl II* — v překladu Quisově zůstal v rukopise, tiskem vyšel jen překlad Goethových Balad; viz str. 88; *Schillerova Marie Stuartka* — vyšla tiskem r. 1891; *Kdo sledoval Quisovu činnost* — viz Dop. I, str. 397 až 437; Neruda se od r. 1871 s Quisem osobně stýkal denně, jak svědčí Quis ve své *Knize vzpomínek* (1902), zejména v II. části (*Vzpomínky na Jana Nerudu*). Quisův literární profil Neruda podal v *Humoristických listech* 1884 (viz Pod. II, str. 246—247);
- 279: *Julius Zeyer* — viz Pod. II, str. 209—211; *po... Skandinávii* — roku 1878 byl Zeyer ve Švédsku s Jos. V. Sládkem; *Dvakráte pobyl... v Rusku* — r. 1873 byl v Petrohradě, kde se stal předčítatelem u knížete Golicyna a pak vychovatelem u ministra Valujeva. Podruhé odejel do Ruska r. 1880 do Simferopole na Krymu, kde se stal vychovatelem v rodině admirála A. A. Popova; *Novely* — I. díl vyšel r. 1879 nákl. dr. Grégra a Dattla, II. díl r. 1884; *Černýšev* — Ondřej Č., historický román, původně v Lumíru 1875; první vydání knižní z r. 1876 (kom. dr. Grégr a Dattel, viz Lit. II, str. 207); *Amis a Amil* — Román o věrném přátelství Amise a Amila, původně vyšel v Lumíru 1877, samostatně 1880 (Militký a Novák); *Dobrodružství Madrány* — r. 1882 (nákl. Al. R. Lauermanna); *Báje Šošany* — r. 1880 (v Ottově Salónní bibliotéce čís. 15); *Fantastické povídky* — r. 1882 (v Kolíně, nákl. V. B. Čecha); *Teréza Manfredi* — r. 1879; *Donato a Sismonda* — r. 1880; *Darja* — r. 1879; *Zrada v domě Han* — roku 1881; *Blaho v zahradě květoucích broskví* — r. 1882; *Vyšehrad* — Kruh epických básní, vydán r. 1880 (Militký a Novák); viz str. 98 až 102; *Igor* — Zpěv o pomstě za Igora, báseň v Lumíru 1882; *Helena* — báseň, vyšla v Lumíru 1881; *Blanka* — komedie o 1 jedn. (v Lumíru 1880); *Bratři* — Čínská komedie ve 2 jedn., vyšla v Lumíru 1882; *Stará historie* — komedie, vyšla r. 1883 ve Slaném (tisk a nákl. Fr. Jeřábek); v Prozatímním divadle hrána 24. března 1883;
- 282: *Pichlova Česká včela* — redig. Bohuslav Pichl (syn Jos. Bojislava P.), vycházela od července 1876. Chalupa v ní uveřejnil svou báseň roku 1878; Sládkův Lumír otiskl báseň Roháč z Dubé r. 1878; *Bohatýrské zpěvy* — správně Zpěvy bohatýrské, vyšly r. 1889 v Ottově Salónní bibliotéce jako sv. 64; *Naše ves, jindy a dnes* — vyšla r. 1886 v Libuši; *Cestou života a Z nebeklíče lásky* — tyto knihy tiskem nevyšly; *báseň historická Siroty* — vycházela v Osvětě r. 1883 na čtyři pokračování; *Tibullus* — Albius T. (54—19 před n. l.), římský básník; *Ovidius* — Publius O. Naso (43 před n. l.—18. n. l.), římský básník; *Pastouška, Sirota...* — v Ruchu 1880—1882; *V dolejším statku...* — ve Světozoru 1880—1881; *Uspenskij* — Glěb Ivanovič U. (1840—1902); *Markovičová* — Marie Alexandrovna M. (pseud. Marko-Vovčok), maloruská a ruská spisovatelka; *Samsonov* — Lev Nikolajev S. (†1882); z něho Chalupa přeložil např. povídku *Bosý bataliön* v Ruchu 1882; *Jan Neruda, obraz literární* — tato studie v celku nevyšla. Ukázky z ní přinesly *Naše hlasy* 1883, *Zlatá Praha* 1886 a

- Květy; stejně tak nevyšla práce *O české beletrii historické a životopis Prokopa Chocholeouška*;
- 283: *František Ulrich* (1859—1939), právník a spisovatel; *většiny mladší naší generace básnické* — například Irma Geisslová, Frant. Chalupa, V. A. Jung, Jos. Kalus, Ant. Koukl, Frant. Kvapil, Karel Leger, Alois Škampa, Ant. Šnajdauf aj.; *Zygmunt Krasiński* (1812—1859), polský spisovatel;
- 284: *soukromý ústav... Antonína Svobody* — učitele obecné školy u Sv. Jiljí a jeho choti Heleny, rodilé Francouzky ze Švýcar, byl v Dominikánské ul. (nynější Husově) v domě U modrého hroznu. Do této školy chodila např. Zdenka Havlíčková, Erbenova dcera Blažena, sestra Sv. Čecha Božena aj. Krásnohorská tam počala chodit r. 1853; *Bendlůva... Lejla* — Karel B. (viz str. 113); opera *Lejla* poprvé provozována r. 1868; *redigovala Ženské listy* — od 1. ledna 1874; *Z máje žití* — vyšlo r. 1871 (nákl. dr. Grégra a Dattla); *Ze Šumavy* — z roku 1874 (nákl. J. Otty); *K slovanskému jihu* — vyšlo r. 1880 (nákl. F. Dattla); *Pěvec volnosti* — vyšel r. 1874 nákl. J. Otty; *Harantova žena* — r. 1881, se spisovatelem a publicistou Frant. Dvorským (1839 až 1907); *Dědic ducha* — z r. 1884; *Hubička* — opera Bedřicha Smetany z r. 1876; *Tajemství* — opera B. Smetany z let 1877—1878; *Blaník* — opera Zdeňka Fibicha, napsaná r. 1874, ale hraná až r. 1881; *Čertova stěna* — opera B. Smetany z r. 1882; *překlad... básně Pan Tadeusz* — od Adama Mickiewicze, vyšel r. 1882 v Poezii světové (sv. 22);
- 287: *kdež strávil dvě léta* — rok 1869 a 1870; *Henry Wadsworth Longfellow* (1807—1882), americký básník; český překlad jeho *Písň o Hiawathě* (The song of Hiawatha) Sládek vydal r. 1872 ve Sborníku světové poezie;
- 288: *Špindlerův Podřipan* — čtrnáctideník vydávaný v Roudnici n. L. v l. 1870—1885 spisovatelem Ervínem Š. (1843—1918); *Smlouva s lichvářem* — tiskem nevyšla; *Pro Osvětu napsal* — Juliusz Słowacki a jeho doba (1872), Ruské básnictví a Turgeněv (1873);
- 290: *při velkostatku vrutickém* — v Kropáčově Vrutici (okr. Mladá Boleslav); *báseň Jan z Dubé* — vyšla nákl. Th. Mourka; viz Lit. II, str. 65; *Žižka* — Jan Žižka z Kalichu 1874 (nákl. Th. Mourka); *Aleš Romanov* — vyšel nákl. V. B. Čecha;
- 291: *Josef Miloslav Hurban* (1817—1888), slovenský spisovatel; *v Uherské Skalici* — Vajanský tam pobyl v l. 1874—1878; *Okupací byl vytržen* — rakouská okupace Bosny a Hercegoviny r. 1878, jíž se Vajanský musil jako záložní voják zúčastnit; *Národní noviny* — vycházely v Turčanském Martině; *Tatry a moře* — vyšly r. 1880; *Besedy a dumy* — vyšly v Martině, r. 1883 I. sv. a r. 1884 sv. 2;
- 292: *ustoupil... do bohoslouvi* — roku 1881; *brněnský Obzor* — List pro poučení a zábavu; vycházel v l. 1878—1879 jako příl. Hlasu, od ledna 1880 do 1910 samostatně; „*Pod základní kámen...*“ — vyšlo r. 1884; *v Zoře na rok 1885* — vyšla tam básnická epištola Domácím dědinám;
- 293: *Tommaso Cannizzaro* (1838—1916), ital. básník; výbor vyšel r. 1884

- nákl. Jos. R. Vilfmka; *Poezie italská...* — nákl. Jos. R. Vilfmka;
- 294: *Selské básně...* — vyšly jako 30. sv. této sbírky, ale s titulem *Básně*; *Druhý díl uchystán* — nevyšel; *Básně samouka Chládky* — titul knihy zní: *Básně samouka Františka Chládky*; jako úvod vyšel text Mokrého přednášky o Fr. Chládkovi (1829—1861) ze 7. dubna 1883 v liter. odboru Umělecké besedy;
- 295: *počav vydávati Knihovnu československou* — r. 1880 vyšel 1. sv. *Spevy Jana Botto*, jež připravil Pokorný; v 2. sv. Jaroslava Vlčka *Literatura na Slovensku*, její vznik a rozvoj (1881); více nevyšlo; *Šotek* — satirická příloha *Palečka* v l. 1883—1884; *Redaktorem Palečka* — (a vydavatelem) se Pokorný stal od listopadu 1878 (nikoliv 1876, jak píše Neruda) a byl jím do června 1887; *Básni Bohdana Zaleského* — o polském básníku B. Z. (1802—1886) Pokorný psal před knižním vydáním svých překladů v *Osvětě* 1880; *brožura Literární shoda československá* — vyšla r. 1880, aby propagovala myšlenku, již Pokorný vtělil do započaté Knihovny československé; *Nemilostné písně* — sbírka satirických básní; vyšla r. 1879 pod pseudonymem Banko Petar; *Vlastenecké šlehy* — vyšly r. 1882 pod pseudonymem Heřmana Městeckého; *Z potulek po Slovensku* — vyšel díl I r. 1884 a díl II 1885;
- 296: *u barona Villaniho* — Karel Marie sv. p. V. (1818—1883), býv. rakouský důstojník a český básník, majitel panství Strážkov (u Benešova); *v... Květech* — báseň *Blouznění*; *báseň Mária* — vydal ji Mířiovský vlast. nákladem; *Mezi vůlí a činem* — nákl. Fr. Hoblíka v Kolíně 1879; *v Pardubicích Básně* — nakladatel Fr. Hoblík začal v Pardubicích vydávat *Spisy Em. Mířiovského*. Jako 1. sv. vyšly r. 1882 *Básně*, téhož roku *Povídky a kresby*, r. 1886 *Nové básně*; *časopisy* — *Tábor* (vycházel od r. 1864 nákl. A. J. Landfrase a syna v Táboře), *Lužničan* (vyšel r. 1869 v Táboře a téhož roku zanikl), *Beseda* (1863—1865 nákl. F. O. Lukeše), *Prostějovské noviny* (v Prostějově 1875—1881);
- 297: *Václav Bolemír Nebeský* — *Národní listy* hned po Nebeského smrti přinesly 18. srpna 1882 vedle obsáhlého nekrologu i nepodepsaný fejton (patrně z pera Ferd. Schulze), v němž autor vyzdvihuje význam Nebeského básní, „jež alespoň nyní, po jeho smrti, dostanou se bohdá našemu pokolení... Zaujme pak zajisté zasloužené čestné místo nejen v plejádě našich nejlepších básníků, nýbrž i v srdcích, k nimž jeho zvuky ještě nepronikly“. — Vydání Nebeského lyrických i drobnějších básní výpravných v *Poetických besedách* je výbor. Nebeského básně vycházely za jeho života porůznu po časopisech, něco zalezelo v rukopisné pozůstalosti. *První básně Nebeského dostaly se... na veřejnost* — o této Nerudově zprávě napsal Jos. Hanuš ve své monografii o Nebeském (*Život a spisy V. B. Nebeského*, Praha 1896), že

* Úplný soubor Nebeského původních básní vydal až r. 1913 Karel Rieger v *Ottově Světové knihovně* (čís. 1066—1067).

- se mu nepodařilo se dopátrat, kolik je na ní pravdy. „Je-li pravdiva, mohl to dobře býti Tyl, jenž zavlekl Nebeského na literární kolbiště.“ (Tamže, str. 12—13.); *Jeho sbírky národních písní...* — knihy překladů Novořecké národní písně, jež vydal r. 1864 H. Dominicus, a Kytice ze španělských romancí, jež přeložil Josef R. Čejka (1812—1862) a Nebeský a r. 1864 vydal Jaroslav Pospíšil;
- 298: *Bach* — Friedrich B. (viz pozn. k str. 55); *Nebeský byl českému národu jenom náhodou zachován* — Nebeský pocházel ze smíšeného manželství a více přilnul k matce, jež byla německého původu; *Stav se vychovatelem ve Vídni* — v letech 1843—1846 u jakéhosi Weitlofa; *Protichůdci* — vyšli nákl. a tiskem Jaroslava Pospíšila; *Antonín Zawadski*, redaktor Lvovského „večerníku pro vzdělané čtenáře“ *Mnemosyne*;
- 299: *u rytíře Neuberga* — Jan Norbert ryt. N. (1796—1859), jeden ze zakladatelů Matice české a její kurátor (v letech 1841—1852); *redaktor politických novin* — Nebeský byl r. 1848 nějakou dobu spoluredaktorem Havlíčkových Národních novin; *vydal překlady některých komedií Aristofanových* — A. (450—380 před n. l.), starořecký autor komedií; Nebeský přeložil ukázky z jeho komedie *Acharnští* (v Čas. Čes. muzea 1849), z *Rytířů* (tamtéž 1850) a samostatně vydal překlad *Žab* (1870); *některé tragédie Aischylovy* — A. (5. stol. před n. l.), řecký tragéd; Nebeský vydal z něho překlady tragédií *Eumenidy* (1861) a *Prométheus* (1862);
- 300: *Pozdrav Praze slovanské* — báseň vyšla v Mladé Boleslavi nákl. knihkupce V. P. Nešněry; *Ústřední Matice školská* — vznikla r. 1880 z podnětu Spolku učitelských jednot v Čechách s programem zakládat české menšinové školy jako obranu proti soustavnému germanizování pohraničního českého obyvatelstva; *Jarý věk* — obrázkový časopis pro mládež, vycházel od ledna 1883 nákl. Fr. Šimáčka a redakcí Josefa Sokola (1831—1912); *svazek veršů...*, *nadepsaný Pohádky* — kniha vyšla r. 1890 s titulem *Pohádky veršem*. Naši mládeži napsala R. J.;
- 301: *darovala dáma nejmenovaná* — Marie Neureutterová (viz Dop. III). Poněvadž soutěž z dubna 1890 nedošla žádoucího úspěchu, vypsalí redaktor a nakladatel, opření o munificenci téže dámy, v srpnu 1891 soutěž novou.
- 302: *Loňského roku v dubnu vypsalí jsme cenu* — Toto svolání jako zasláno otiskly NL v inzertní části v úterý 11. srpna 1891; Za slovy „z dějin českých aneb vůbec slovanských“ škrtl Neruda již v rukopise pokračování „...a sice z dějů až do konce 18. století. Novější děje vylučujeme.“; *Bohuslav Čermák* — viz vysv. k str. 277; *báseň Sláva* — napsal Gustav Jaroš (1867—1948), spisovatel a publicista, jenž psával pod pseudonymem Gamma. Jeho veršovaná burleska, jež líčí českou společnost z doby obrozenské, vyšla r. 1892 nákl. Fr. Šimáčka. — Vypsána druhá soutěž Poetických besed se již neuskutečnila pro Nerudovu smrt (22. srpna 1891).